

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри бухгалтерського
обліку, аналізу та аудиту

(підпис)

«___»_____2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік і контроль основних засобів на прикладі ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Виконавець:

Студентка 4 курсу ЦЗВФН

Нікітенко Катерина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Лоханова Наталія Олексіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	6
1.1. Основні засоби як об'єкт обліку, їх класифікація та оцінка	6
1.2. Порядок документального оформлення руху основних засобів	13
1.3. Облік надходження та вибуття основних засобів, нарахування амортизації (зносу)	20
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»	34
2.1. Загальна характеристика ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»	34
2.2. Особливості процесу обліку основних засобів на підприємстві	39
2.3. Внутрішній контроль основних засобів на підприємстві	48
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	56
3.1. Загальна оцінка основних показників діяльності підприємства	56
3.2. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві	65
3.3. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів.....	73
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ.....	86

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день однією з ключових проблем для економіки України залишається подолання негативних тенденцій, що спостерігаються у виробничій сфері на більшості вітчизняних підприємств. Зниження обсягів виробництва, моральне та фізичне зношення основних засобів, недостатня модернізація виробничих потужностей - усе це суттєво гальмує сталий розвиток національної економіки. Особливо критичним є забезпечення безперервності та ефективності відтворювального процесу, який охоплює всі стадії: від оновлення основних засобів до ефективного їх використання в операційній діяльності.

В умовах обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування, скорочення інвестицій як з боку держави, так і з боку приватного сектору, підприємства змушені шукати внутрішні резерви для підвищення продуктивності. Саме тому пріоритетним напрямом діяльності має стати раціональне й ефективне використання матеріально-технічної бази, зокрема основних засобів, що безпосередньо забезпечують процес виробництва. Раціональне використання наявних ресурсів дає змогу не лише зменшити витрати, але й підвищити конкурентоспроможність підприємства в умовах економічної нестабільності. Відтак, важливим завданням є впровадження сучасних підходів до управління основними засобами, удосконалення системи їх обліку, контролю та аналізу, що сприятиме підвищенню ефективності господарської діяльності в цілому.

Для забезпечення стабільної та безперервної роботи будь-якого підприємства необхідно створити належний рівень забезпечення основними ресурсами: матеріальними (сировиною, запчастинами, паливом тощо), трудовими (персоналом виробничих, адміністративних та інших структурних підрозділів), а також фінансовими. Проте ключовим компонентом матеріально-технічної бази залишаються основні засоби. Вони відіграють суттєву роль у забезпеченні виробничого процесу, і саме від їхнього стану та раціонального використання залежить підсумкова ефективність господарської діяльності підприємства. У процесі експлуатації обладнання зазнає зносу, поступово передаючи свою первісну вартість

на витрати виробництва. Тому для підвищення ефективності діяльності підприємству необхідно забезпечити максимально ефективне та доцільне використання основних засобів, а також своєчасне отримання повної та достовірної обліково-економічної інформації.

Теоретичні та практичні аспекти обліку і контролю операцій, пов'язаних з основними засобами, неодноразово ставали предметом дослідження вітчизняних науковців. Так, Довгалюк Н.В. і Коваленко О. В. зосередили увагу на уточненні термінології щодо основних засобів; Бараннік О. провів ґрунтовний аналіз їх класифікації, а Степаненко О.І. та Чернишенко Я.Г. дослідили особливості визнання основних засобів за первісною вартістю та методи контролю за її достовірністю. Незважаючи на наявність численних наукових праць у цій сфері, питання обліку та контролю основних засобів не втрачають актуальності. Це зумовлено як частими змінами в податковому законодавстві, так і динамікою ринкових умов. Адже правильна організація обліку й контролю основних засобів сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності та зменшенню ризиків пов'язаних із фінансовими санкціями з боку контролюючих органів.

Об'єктом дослідження виступає обліковий та аналітичний процеси наявності та руху основних засобів на підприємстві ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методологічних аспектів організації обліку та аналізу наявності та руху основних засобів.

Мета випускної роботи полягає в дослідженні та оцінці теоретичних засад, методичних підходів і практичного ведення бухгалтерського обліку основних засобів; аналіз ефективності їх використання на підприємстві ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», а також у розробці пропозицій щодо вдосконалення процесів аналізу й контролю основних засобів з метою їх подальшого застосування в управлінській діяльності підприємства.

Завдання дослідження полягають в тому, щоб:

- дослідити економічну сутність та класифікаційні підходи до основних засобів з урахуванням підходів провідних науковців і положень чинного законодавства;

- розглянути методологічні засади оцінювання об'єктів основних засобів;
- проаналізувати порядок документального оформлення операцій, пов'язаних з рухом основних засобів;
- здійснити оцінку організації бухгалтерського обліку основних засобів на підприємстві;
- визначити специфіку обліку амортизації та порядок її нарахування на підприємстві;
- провести економічний аналіз наявності, змін, руху та ефективності використання основних засобів;
- оцінити функціонування системи внутрішнього контролю за використанням основних засобів;
- запропонувати напрями удосконалення організації аналізу й контролю основних засобів у межах підприємницької діяльності.

Методи дослідження. У процесі дослідження було використано різні методи, зокрема методи індукції та дедукції, аналізу й синтезу, порівняльного аналізу, критичного огляду наукової літератури, опитування персоналу підприємства, а також методи спостереження, інспектування та інші підходи.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативні документи з обліку основних засобів, спеціальна економічна література з питань обліку, аналізу, контролю, аудиту, практичний матеріал підприємства ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Основні засоби як об'єкт обліку, їх класифікація та оцінка

Аналіз і дослідження основних засобів залишаються надзвичайно актуальними в умовах сучасної економіки України, оскільки саме вони є основою формування виробничого потенціалу підприємств. Основні засоби забезпечують матеріальну базу для здійснення господарської діяльності, і від рівня їх технічного стану, забезпеченості та ефективності використання безпосередньо залежить продуктивність праці, собівартість продукції, рівень прибутковості підприємства, а також конкурентоспроможність вітчизняної продукції на ринку. Зважаючи на складну економічну ситуацію, обмежене фінансування та значне фізичне зношення активів, оптимізація використання основних засобів стає ключовим чинником відновлення економічного зростання [1].

Ефективне управління основними засобами сприяє не лише стабільності, але й динамічному розвитку підприємств. Це зумовлює необхідність глибокого аналізу ступеня забезпеченості підприємств засобами праці, їх структури, технічного стану, рівня зносу, інтенсивності оновлення та впливу цих факторів на виробничу діяльність. Раціональне використання виробничих потужностей дозволяє досягти суттєвого покращення основних техніко-економічних показників, серед яких: підвищення продуктивності праці, зниження витрат на одиницю продукції, зростання обсягів виробництва та фінансової стійкості підприємства.

Як економічна категорія, основні засоби представляють собою довгострокові активи, які мають матеріально-речову форму, використовуються в процесі виробництва або наданні послуг тривалий період (більше одного року) та поступово переносять свою вартість на створювану продукцію шляхом амортизації. Протягом усього періоду експлуатації вони зберігають свою фізичну форму, забезпечуючи безперервність виробничих процесів [9].

Основні засоби відіграють важливу роль у досягненні кінцевих результатів діяльності підприємства. Саме тому особливого значення набуває належна організація їх бухгалтерського обліку, яка має бути спрямована на достовірне відображення інформації про наявність, рух, технічний стан та амортизацію основних засобів. Крім того, систематичне оновлення виробничих засобів, своєчасне проведення переоцінки, інвентаризації, ремонту та модернізації - це необхідні заходи для підтримання виробничої інфраструктури на належному рівні.

У сучасних умовах жодне підприємство не може успішно функціонувати без ефективного використання основних засобів. Їх поєднання з іншими факторами виробництва створює основу для підвищення загальної ефективності господарської діяльності, що, в свою чергу, сприяє економічній стабільності як окремих суб'єктів господарювання, так і економіки країни в цілому.

Поняття основних засобів має багато різних визначень, у яких висвітлюється їхня нормативно-правова та економічна сутність як у працях вітчизняних, так і зарубіжних науковців (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Трактування поняття основних засобів та їх економічна сутність

№	Нормативний документ (автор)	Трактування поняття основних засобів
1	2	3
1	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) 7 «Основні засоби»	Основні засоби - це матеріальні активи, які підприємство використовує для виробничої діяльності, постачання товарів, надання послуг, передання в оренду або для виконання адміністративних і соціально-культурних завдань. Термін їх корисного використання перевищує один рік або триває довше за операційний цикл, якщо той триває більше року. [36]
2	Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку (МСБО 16)	Основні засоби - це матеріальні об'єкти, які призначені для використання у виробничих процесах, постачанні продукції, наданні послуг, передачі в оренду іншим особам або для адміністративних потреб, і, за прогнозами, експлуатуватимуться більше ніж один звітний період. [18]
3	Податковий Кодекс України	Основні засоби - це матеріальні активи, включаючи запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (за винятком землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, невиробничих об'єктів, нематеріальних активів і матеріальних об'єктів вартістю до 20000 грн), які призначені для використання платником податку у господарській діяльності.

Продовження таблиці 1.1

№	Нормативний документ (автор)	Трактування поняття основних засобів
1	2	3
3	Податковий Кодекс України	Вартість таких активів перевищує 20000 грн, вона поступово зменшується внаслідок фізичного чи морального зносу, а очікуваний строк їх експлуатації перевищує один рік (або операційний цикл, якщо він довший). [32]
4	Бутинець Ф.Ф.	Основні засоби - це матеріальні активи, що перебувають у розпорядженні підприємства з метою їх застосування у виробництві, постачанні продукції, наданні послуг, передачі в оренду або для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, при цьому строк їх корисного використання перевищує один рік. [2]
5	Неміш Ю.	Основні засоби - це ресурси, що мають грошове вираження та перебувають у користуванні суб'єкта господарювання для застосування у виробничій діяльності, постачанні товарів і послуг, передачі в оренду або виконання соціально-культурних функцій. Їхній строк експлуатації перевищує один рік або дорівнює тривалості операційного циклу понад рік, а вартість поступово знижується в процесі використання. [22].

Розроблено автором на основі вказаних джерел

Об'єкт основних засобів - це завершений пристрій разом із усіма необхідними пристосуваннями та приладдям; окремий конструктивно завершений предмет, який виконує певні самостійні функції; комплекс конструктивно об'єднаних предметів різного чи однакового призначення, що мають спільні пристосування, обладнання, систему керування та єдиний фундамент, через що окремі елементи можуть працювати лише у складі комплексу, а не самостійно.

Найчастіше в економічній літературі основні засоби розподіляють на певні групи за такими класифікаційними ознаками:

- за їх функціональним призначенням;
- за галузевою ознакою;
- за ступенем використання;
- за належністю;
- за натурально-речовим складом [10].

З погляду функціонального призначення виділяють дві основні категорії основних засобів:

- виробничі об'єкти, які безпосередньо беруть участь у створенні продукції або забезпечують належні умови для здійснення технологічного процесу. До таких належать виробничі будівлі, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти тощо;
- невиробничі основні засоби, які не залучені до виробничої діяльності, але слугують для соціального забезпечення працівників, покриваючи їхні потреби у сфері культури, побуту, відпочинку та обслуговування [27].

За галузевою класифікацією підприємства можуть володіти основними засобами, що відносяться до різних сфер економіки: аграрної (сільськогосподарські машини та споруди), промислової (обладнання, агрегати), будівельної (техніка, крани, бетоноукладальники), транспортної (вантажні та легкові автомобілі, залізничні вагони) та галузі зв'язку (обладнання для телекомунікацій, комутатори, мережеве устаткування тощо) [12].

Також основні засоби класифікують за ступенем залучення у господарську діяльність. Діючими вважаються ті об'єкти, які активно використовуються підприємством у виробничому процесі на даний момент. Недіючі - це ті основні засоби, що наразі не експлуатуються з різних причин (наприклад, очікують ремонту або модернізації), але в перспективі можуть бути введені в експлуатацію. Окремо виділяють запасні основні засоби, які перебувають у резерві для швидкої заміни діючих елементів у разі поломки чи вичерпання ресурсу [12].

За формою власності основні засоби поділяються на власні (які обліковуються на балансі підприємства та були придбані за рахунок його коштів або внесені засновниками як внески до статутного капіталу) та орендовані (отримані у тимчасове користування згідно з умовами оренди). Власні основні засоби, у свою чергу, поділяються на ті, що підлягають амортизації, та на об'єкти, на які амортизація не нараховується, наприклад, земельні ділянки або бібліотечні фонди [12].

Щодо натурально-речового складу, то кожен об'єкт основних засобів має бути індивідуально ідентифікований та врахований окремо в системі бухгалтерського обліку. Згідно з п. 5 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби", підприємства зобов'язані групувати об'єкти основних засобів за

відповідними однорідними ознаками для зручності обліку, аналізу та управління ними.

Відповідно до положень Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291, усім групам основних засобів присвоєно окремі субрахунки рахунку 10 «Основні засоби» (рис. 1.1). Такий підхід дозволяє детально відображати інформацію про кожен тип активу та забезпечує прозорість ведення обліку [36].

Рис. 1.1. Класифікація основних засобів відповідно до НП(С)БО 7

Джерело: Розроблено автором на основі джерела [36]

Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до НП(С)БО № 7, представлені на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Способи оцінки основних засобів, що використовуються в бухгалтерському обліку, відповідно до НП(С)БО 7

Розроблено автором на основі джерела [36]

Первісна вартість основних засобів відображає їхню фактичну або історичну собівартість, яка виражається у грошовій формі. Вона включає всі витрати, понесені підприємством на момент придбання або створення об'єкта основних засобів. У випадку обміну - це справедлива вартість переданих активів або грошових коштів, витрачених для отримання необоротного активу. Визначення первісної вартості є важливим етапом обліку, оскільки на її основі розраховується амортизація та формується залишкова вартість активу [30].

До складу первісної вартості включаються наступні елементи:

- суми, що сплачуються постачальникам або продавцям згідно з укладеними договорами на постачання основних засобів;

- витрати на виконання будівельно-монтажних та інших підрядних робіт у разі створення об'єкта власними силами або із залученням сторонніх підрядників;
- оплата консультаційних, проектних чи інформаційних послуг, які мають безпосередній зв'язок із придбанням або введенням в експлуатацію основних засобів;
- обов'язкові збори, мито, податки, реєстраційні та інші платежі, що не підлягають компенсації та супроводжують процес оформлення прав на об'єкт;
- винагороди посередникам, залученим до процесу купівлі основних засобів;
- витрати на страхування ризиків під час транспортування, переміщення чи доставки активів;
- вартість робіт із встановлення, монтажу, тестування, налаштування та інших заходів, необхідних для приведення об'єкта в стан готовності до експлуатації;
- інші витрати, які прямо пов'язані з доведенням об'єкта до стану, у якому він може функціонувати згідно з призначенням.

Ліквідаційна вартість основного засобу - це прогнозована сума коштів, яку підприємство розраховує отримати після завершення строку корисного використання об'єкта, у разі його продажу, демонтажу або іншої форми ліквідації. Визначаючи цю суму, компанія обов'язково враховує всі очікувані витрати, пов'язані з процесом вибуття активу: витрати на демонтаж, транспортування, утилізацію, оплату праці відповідних працівників тощо. Ліквідаційна вартість зазвичай фіксується ще на момент введення об'єкта в експлуатацію та надалі може переглядатися, якщо суттєво змінюються ринкові умови чи плани використання активу.

Залишкова вартість - це вартість основного засобу, яка залишилась після вирахування суми накопиченого зносу (амортизації) з його первісної або переоціненої вартості. Іншими словами, це та частина вартості об'єкта, яка ще не була віднесена до витрат через амортизаційні списання і яка продовжує приносити економічну вигоду підприємству. Саме залишкова вартість є показником, який використовується у бухгалтерському обліку для відображення вартості основних засобів у балансі (Звіті про фінансовий стан). Вона відіграє важливу роль у прийнятті управлінських рішень, зокрема при оцінці доцільності модернізації або заміни активу [30; 36].

1.2. Порядок документального оформлення руху основних засобів

Організація належного документального оформлення операцій, пов'язаних із рухом основних засобів на підприємстві, є обов'язковою вимогою, що регламентується чинним законодавством та нормативно-правовими актами у сфері бухгалтерського обліку. Коректне та своєчасне складання відповідних документів відіграє ключову роль у забезпеченні достовірності облікової інформації та правомірності відображення господарських операцій у фінансовій звітності підприємства [34].

Первинні документи виступають юридичною та інформаційною основою для фіксації кожної господарської операції. Вони засвідчують факт здійснення конкретної дії або події та використовуються для підтвердження правильності облікових записів. У процесі обліку основних засобів первинні документи оформлюються при їх надходженні, внутрішньому переміщенні, модернізації або інших видах поліпшення, а також при вибутті або списанні основних засобів.

Окрім первинних документів, у процесі бухгалтерського обліку використовуються також зведені облікові документи. Це внутрішні форми, які підприємство формує на основі первинних документів для узагальнення, систематизації та аналізу облікових даних. Такі документи, як журнали, оборотні відомості чи інші внутрішні звіти, дозволяють оперативно контролювати стан основних засобів, проводити аналітичну роботу, забезпечувати своєчасне прийняття управлінських рішень та готувати регламентовану фінансову звітність.

В умовах автоматизації облікових процесів важливим є не лише наявність правильно складених форм, а й їх своєчасне внесення в електронні облікові системи, що забезпечує прозорість, оперативність і зменшення ризиків помилок під час обробки інформації. Застосування уніфікованих, затверджених на державному рівні форм документації дозволяє досягнути єдності методологічного підходу до обліку основних засобів.

У таблиці 2.1 наведено перелік типових форм первинної документації, що використовуються для обліку об'єктів основних засобів. Застосування цих форм

дозволяє відстежувати рух основних засобів і забезпечує належний контроль за їх використанням на підприємстві.

Таблиця 1.2

Типові форми первинної облікової документації з обліку основних засобів

Типові форми	Назва типової форми
1	2
№ ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
№ ОЗ-2	Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів
№ ОЗ-3	Акт списання основних засобів
№ ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних засобів
№ ОЗ-5	Акт № про установку, пуск та демонтаж будівельної машини
№ ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
№ ОЗ-7	Опис інвентарних карток по обліку основних засобів
№ ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
№ ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів

Розроблено автором на основі джерела [9]

На підставі наказу Державної служби статистики № 266 від 22.10.2021 р. наказ Про затвердження типових форм первинного обліку [21] втратив чинність, але первинний облік основних засобів можна продовжувати оформлювати перерахованими документами.

Форма № ОЗ-1 використовується для таких цілей:

- для зарахування окремого об'єкта до складу основних засобів;
- у разі введення новопридбаних або створених об'єктів в експлуатацію;
- для фіксації факту внутрішнього переміщення об'єкта між структурними одиницями підприємства (наприклад, між цехами, ділянками або відділами);
- при вибутті об'єктів зі складу основних засобів у зв'язку з передачею іншому підприємству - як у результаті реалізації або обміну, так і у випадку безоплатної передачі.

Під час оформлення приймання основного засобу акт ОЗ-1 складається на кожен індивідуальний об'єкт окремо. За рішенням керівництва підприємства створюється приймальна комісія, яка і здійснює складання акта. Винятком є однотипні об'єкти (інструменти або господарський інвентар), які мають однакову вартість, були прийняті в один календарний місяць і можуть оформлюватися одним

загальним актом. Після складання акт підписується членами комісії, додається до нього технічна документація, та передається до бухгалтерії. Там документ підписується головним бухгалтером і затверджується керівником підприємства або уповноваженою особою.

У разі переміщення основного засобу в межах підприємства, наприклад між цехами, акт оформлюється у двох примірниках. Його складає представник підрозділу, що передає об'єкт. Один примірник після підписання особами, відповідальними за передачу і приймання, передається до бухгалтерії, а другий залишається у підрозділі, що передав об'єкт.

При безоплатній передачі основного засобу іншому підприємству також складається два примірники акта - по одному для підприємства-передавача та підприємства-отримувача. Якщо ж передача здійснюється на платній основі (наприклад, у випадку продажу), то акт оформлюється у трьох примірниках: один додається до звіту матеріально відповідальної особи, другий - до повідомлення про передачу для акцепта, а третій передається підприємству-одержувачу [41].

Форма № ОЗ-2 застосовується у випадках, коли необхідно задокументувати повернення або приймання об'єкта основних засобів після проведення ремонтних, реконструкційних чи модернізаційних робіт. Ця форма є важливим елементом для належного обліку та контролю руху основних засобів на підприємстві, адже забезпечує документальне підтвердження виконаних робіт та їх результатів.

Якщо всі роботи з ремонту, реконструкції чи модернізації виконуються власними силами підприємства, то для фіксації результату складається акт у одному примірнику. Цей примірник зберігається на підприємстві і використовується для обліку повернення основного засобу в експлуатацію після завершення робіт. Акт має бути підписаний відповідальними особами підприємства, такими як керівник підрозділу, відповідальний за технічний стан засобу, а також особою, яка здійснювала контроль за виконанням робіт.

У випадках, коли для виконання ремонтних, реконструкційних або модернізаційних робіт залучається стороння організація, акт складається у двох примірниках. Один примірник передається замовнику робіт - підприємству, яке

відновлює або модернізує основний засіб, для подальшого обліку і використання в бухгалтерії, а другий примірник залишається у виконавця робіт - сторонній організації, яка проводила роботи. Це дозволяє забезпечити чітке документальне підтвердження як для підприємства, так і для сторонньої організації щодо виконаних робіт і відповідного стану об'єкта [33].

Форма № ОЗ-3 використовується для документального оформлення вибуття основних засобів (за винятком автотранспортних засобів) у разі їх повного або часткового списання. Причинами такого списання можуть бути фізичний або моральний знос, аварійне пошкодження, непридатність до подальшого використання або інші обставини, що роблять подальшу експлуатацію об'єкта економічно недоцільною.

Оформлення акта здійснюється у двох примірниках спеціально створеною комісією, склад якої затверджується наказом керівника підприємства чи організації. Ця комісія проводить огляд об'єкта, що підлягає списанню, фіксує його стан, наявність залишкових матеріалів, запасних частин або брухту, які можуть бути оприбутковані.

Після заповнення акта він підписується членами комісії та подається на затвердження керівнику підприємства або особі, яка має повноваження. Один із примірників акта передається до бухгалтерії, де на його основі в обліковій документації (інвентарній картці та в описі інвентарних карток) робиться запис про списання відповідного об'єкта з балансу підприємства. Інший примірник залишається у матеріально відповідальній особи за зберігання основних засобів, і може використовуватись як супровідний документ при передачі на склад матеріальних залишків, що утворилися внаслідок демонтажу об'єкта, - це можуть бути запасні частини, матеріали, металобрухт тощо [4].

Форма № ОЗ-4 призначена для документування процесу списання транспортних засобів, таких як вантажні та легкові автомобілі, причепа та напівпричепа, у разі їх ліквідації. Цей акт є необхідним для правильного обліку та підтвердження того, що транспортний засіб вийшов із експлуатації і більше не використовується на підприємстві.

Оформлення акта здійснюється комісією, яка призначається керівником підприємства. Ця комісія проводить огляд транспортного засобу та оцінку його технічного стану, а також визначає, чи відповідає він умовам для списання. Після завершення цієї процедури акт підписується членами комісії та затверджується керівником підприємства або уповноваженою особою. Акт складається у двох примірниках: перший примірник передається до бухгалтерії для здійснення відповідних записів у обліковій документації, а другий залишається у відповідальній особи, яка займається зберіганням основних засобів. Цей примірник є підставою для здачі залишкових матеріальних цінностей, таких як металобрухт або частини транспортних засобів, на склад підприємства.

Важливою частиною процедури є те, що після списання транспортного засобу всі залишки, що можуть бути використані або мають цінність (наприклад, металобрухт), повинні бути належно зафіксовані та передані на склад для подальшої утилізації або продажу [20; 41].

Форма ОЗ-5 використовується в будівельно-монтажних організаціях для фіксації передачі, монтажу, введення в експлуатацію будівельних машин, а також їхнього подальшого демонтажу і повернення машинопрокатній базі. Акт оформлюється у двох примірниках за участю представників машинопрокатної бази та будівельної дільниці, яка використовує будівельні машини і механізми.

Форма № ОЗ-6 використовується для ведення детального обліку основних засобів підприємства. Ця форма є важливим інструментом для здійснення реєстрації як одиничних об'єктів основних засобів, так і групових об'єктів, що мають схожі характеристики. Зазвичай вона застосовується для однотипних об'єктів, які були введені в експлуатацію протягом одного календарного місяця. До таких об'єктів відносяться основні засоби, які мають однакове виробничо-господарське призначення, технічні характеристики та вартість.

Інвентарна картка заповнюється на кожен об'єкт або групу об'єктів окремо в бухгалтерії підприємства. У разі групового обліку, дані заносяться в картку через позиційний запис для кожного конкретного об'єкта в межах групи. Це дозволяє

забезпечити правильний облік кожного з об'єктів, навіть якщо вони належать до однієї категорії та мають схожі характеристики.

Форма оформляється на основі первинного документа, такого як «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (форма № ОЗ-1), а також іншої супровідної документації, що надається при введенні основного засобу в експлуатацію [41].

Форма № ОЗ-7 призначена для реєстрації інвентарних карток обліку основних засобів. Ця форма є допоміжним документом для контролю за обліком основних засобів та збереженням інвентарних карток, що ведуться для кожного об'єкта. Опис інвентарних карток оформляється в одному примірнику бухгалтерією підприємства, і він служить для збереження і контролю їх стану. У ньому вказуються основні відомості про картки, що ведуться по кожному основному засобу, включаючи класифікаційні групи (види) основних засобів. Це допомагає забезпечити систематизований підхід до обліку та контролю за основними засобами, а також дозволяє швидко знайти необхідну інформацію про стан конкретного об'єкта чи групи об'єктів.

Форма № ОЗ-8 використовується для ведення обліку руху основних засобів у процесі ручної обробки облікової документації на підприємстві. Ця форма дозволяє зберігати інформацію про всі зміни, що відбуваються з основними засобами, за класифікаційними групами, що дозволяє здійснювати ефективний контроль і управління майном. Вона заповнюється на основі даних з інвентарних карток, які ведуться для кожного окремого об'єкта або групи об'єктів основних засобів. Інформація з карток включає важливі деталі, такі як технічні характеристики об'єкта, його вартість, місце знаходження та інші показники.

Завдяки формі ОЗ-8, всі ці дані звіряються з відомостями з синтетичного обліку основних засобів, що дозволяє забезпечити точність і узгодженість інформації про рух майна на підприємстві. Підсумкові дані з інвентарних карток, що використовуються при складанні цієї форми, потім використовуються для підготовки звітних документів і форм, які містять загальну інформацію про рух основних засобів за певний період часу.

Форма № ОЗ-9 застосовується для пооб'єктного обліку основних засобів, що дозволяє здійснювати облік за місцем їхнього знаходження або експлуатації. Важливою особливістю цієї форми є те, що облік ведеться по матеріально відповідальних особах, що дозволяє чітко визначати, хто саме несе відповідальність за збереження конкретних об'єктів основних засобів на підприємстві.

Форма дозволяє підприємству організувати систему контролю за майном, що використовує конкретні співробітники, цехи, відділи або інші підрозділи. Це дає можливість забезпечити прозорість та ефективність обліку, уникнути втрат або несанкціонованого використання основних засобів, а також полегшує процес їхнього обліку при аудиті або перевітках [41].

Неправильне оформлення первинної документації з руху основних засобів може мати серйозні наслідки для діяльності підприємства, оскільки це безпосередньо впливає на точність і достовірність бухгалтерського обліку. Одним із найбільших наслідків є порушення принципів достовірності й повноти обліку, які є основою для правильного фінансового звітування. Якщо інформація щодо надходження, переміщення, модернізації чи вибуття основних засобів буде відображена некоректно або без належних підтвердних документів, виникають суттєві викривлення у фінансових звітностях підприємства.

Це призводить до спотворення реальної картини щодо активів підприємства, ускладнює процес їхнього ефективного використання та може вплинути на правильність нарахування амортизації. Підприємство може не отримати точні дані про стан своїх основних засобів, що впливає на прийняття управлінських рішень, таких як інвестиції у модернізацію чи оновлення обладнання. Крім того, неповний чи неправильно оформлений облік може призвести до неправильних розрахунків вартості використаних активів, що позначиться на розрахунках податків та інших фінансових показниках.

Невідповідність первинної документації встановленим нормативним вимогам може стати підставою для визнання операцій недійсними під час перевірок, що проводять контролюючі органи. Зокрема, податкові органи можуть застосувати до підприємства додаткові податкові зобов'язання, нарахувати штрафи та пені за

порушення вимог щодо обліку необоротних активів. Це може спричинити не лише додаткові витрати для підприємства, а й привести до значних фінансових втрат.

Крім фінансових наслідків, невірно оформлена документація також може призвести до погіршення ділової репутації підприємства. Підприємства з неправильно оформленим обліком можуть втратити довіру з боку партнерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін. Всі ці фактори можуть мати довгостроковий негативний вплив на розвиток компанії та її стабільність на ринку.

1.3. Облік надходження та вибуття основних засобів, нарахування амортизації (зносу)

Для синтетичного обліку основних засобів, що належать підприємству, в Плані рахунків передбачений окремий рахунок 10 "Основні засоби". Це основний рахунок, на якому обліковуються всі операції, пов'язані з рухом основних засобів. За дебетом цього рахунку відображаються надходження, переоцінка, вибуття, а також уцінка основних засобів. Рахунок 10 є основним для фіксації змін у вартості основних засобів, що безпосередньо впливає на бухгалтерський баланс підприємства.

Для забезпечення правильності та повноти обліку використовуються спеціальні журнали й реєстри. Для синтетичного обліку використовується Журнал № 4, а для автоматизованих систем обліку ведеться відповідний електронний реєстр. Всі ці документи допомагають впорядкувати процес обліку та зберегти точність інформації про основні засоби.

Для обліку витрат, пов'язаних із придбанням чи створенням основних засобів, використовуються субрахунки рахунку 15 "Капітальні інвестиції". Цей рахунок призначений для фіксації витрат на придбання, створення, реконструкцію чи модернізацію основних засобів. На дебеті рахунку 15 відображаються всі витрати, що виникли під час придбання або створення основних засобів, а також нематеріальних активів. Водночас на кредиті рахунку 15 фіксуються витрати, що зменшуються у разі початку використання або введення основних засобів в експлуатацію. Це дозволяє

розмежувати етапи фінансування та експлуатації основних засобів, чітко обліковуючи витрати на кожному етапі [27].

Основні засоби зараховуються на баланс підприємства тільки після оформлення Акта приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів. Цей акт є основним документом, який підтверджує факт передачі об'єкта підприємству або його переміщення між підрозділами. Він є підставою для записів у бухгалтерії і є необхідним для ведення правильного обліку основних засобів.

Витрати, пов'язані з доставкою, монтажем, налаштуванням і введенням в експлуатацію основних засобів, повинні включатися до собівартості цих об'єктів. Такі витрати визнаються капітальними і додаються до вартості основного засобу, що також впливає на загальний облік витрат підприємства. Вони враховуються як частина капітальних інвестицій, що підвищує точність оцінки вартості основних засобів в бухгалтерії та фінансовій звітності [24].

Основні засоби можуть надходити до підприємства різними шляхами, а саме:

1. Придбання за грошові кошти.

Придбання основних засобів за грошові кошти здійснюється за їх первісною вартістю, що включає не тільки саму суму, сплачену за об'єкт, але й додаткові витрати, пов'язані з його придбанням та підготовкою до використання. Згідно з п. 8 НП(С)БО 7, до первісної вартості основних засобів включаються такі витрати, як транспортні витрати, витрати на доставку, монтаж, налаштування, страхування під час транспортування, а також інші витрати, що безпосередньо пов'язані з придбанням або створенням основного засобу.

Після того як підприємство понесло витрати, пов'язані з придбанням основного засобу, всі ці витрати спочатку відображаються на відповідних субрахунках рахунку 15 "Капітальні інвестиції". Зокрема, субрахунки 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів" та 153 "Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів" використовуються для обліку витрат на закупівлю основних засобів і іншої нерухомості. Це дозволяє точно врахувати всі понесені витрати і коректно відобразити їх у бухгалтерському обліку [5].

2. Створення власними силами

Первісна вартість основних засобів, які підприємство виготовляє самостійно, визначається за загальними правилами, аналогічними до обліку придбаних об'єктів. Вона формується відповідно до норм, викладених у пункті 8 Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", і включає всі витрати, безпосередньо пов'язані з виготовленням та підготовкою об'єкта до використання за призначенням.

Проте при самостійному створенні основних засобів у бухгалтерському обліку є певні особливості, які залежать від способу здійснення цього процесу. Розрізняють три основні способи виготовлення:

1. Господарський спосіб - передбачає, що всі роботи з виготовлення чи будівництва об'єкта виконуються силами власного персоналу підприємства. У цьому випадку до вартості об'єкта включаються:

- прямі витрати на матеріали та комплектуючі;
- витрати на оплату праці працівників, зайнятих у процесі виготовлення;
- суми єдиного соціального внеску на фонд оплати праці;
- частка загальновиробничих витрат;
- витрати на амортизацію основних засобів, що використовуються в процесі виготовлення;
- витрати на зовнішні послуги (наприклад, оренда техніки, консультації, інженерні послуги);
- інші витрати, пов'язані з технологічним процесом виготовлення.

2. Підрядний спосіб - передбачає залучення зовнішніх організацій (підрядників) для виконання будівельних, монтажних чи інших робіт. У цьому випадку вартість виготовленого основного засобу включає суми, сплачені підрядним організаціям за виконані ними роботи (послуги), а також додаткові витрати, пов'язані з організацією робіт.

3. Змішаний (комбінований) спосіб - об'єднує елементи обох попередніх варіантів: частина робіт виконується власними силами підприємства, а інша - сторонніми підрядниками. У цьому випадку вартість об'єкта формується шляхом сумування витрат обох видів.

Усі витрати, пов'язані з будівництвом об'єкта основних засобів, накопичуються на субрахунку 151 "Капітальне будівництво", тоді як витрати на виготовлення основних засобів - на субрахунку 152 "Придбання (виготовлення) основних засобів". Ці рахунки використовуються для обліку капітальних інвестицій до моменту завершення процесу будівництва чи виготовлення і введення об'єкта в експлуатацію, після чого сума витрат списується на рахунок 10 "Основні засоби" для відображення на балансі підприємства [39].

3. Безоплатне отримання

Справедлива вартість основних засобів, які суб'єкт господарювання отримує безоплатно, не включається до витрат, а підлягає обліку як надходження до складу додаткового капіталу. У бухгалтерському обліку така операція відображається по кредиту субрахунку 424 "Безоплатно одержані необоротні активи", що належить до складу власного капіталу. Це означає, що підприємство визнає приріст власного капіталу за рахунок надходження активу, за який воно не понесло витрат.

При цьому, важливо розмежовувати вартість самого об'єкта (яка визначається за справедливою вартістю) та витрати, які підприємство може понести самостійно у зв'язку з підготовкою об'єкта до експлуатації. До таких витрат належать, зокрема:

- витрати на транспортування;
- витрати на розвантаження;
- витрати на монтаж, установлення, налаштування;
- витрати на страхування під час доставки;
- інші витрати, які є необхідними для приведення об'єкта у стан, придатний для використання.

Міністерство фінансів України у Методичних рекомендаціях № 561 рекомендує здійснювати облік безоплатно отриманих основних засобів наступним чином:

1. Справедлива вартість такого об'єкта безпосередньо зараховується на рахунок 10 "Основні засоби", минаючи рахунок 15 "Капітальні інвестиції", який зазвичай використовується при придбанні або виготовленні основних засобів.

2. Додаткові витрати, пов'язані з приведенням об'єкта до стану, в якому він може бути використаний за призначенням (доставка, монтаж, пусконаладження тощо), обліковуються окремо - через відповідні субрахунки рахунку 15.

Після завершення всіх підготовчих робіт і введення об'єкта в експлуатацію, сума накопичених капітальних витрат з рахунку 15 списується на збільшення балансової вартості об'єкта на рахунку 10. Таким чином формується повна первісна вартість основного засобу, яка включає не лише справедливу вартість самого активу, а й супутні витрати [13].

4. Обмін на подібний актив

У разі, якщо підприємство здійснює обмін одного об'єкта основних засобів на інший, подібний за призначенням і характеристиками, то визначення первісної вартості нового активу залежить від вартості переданого об'єкта. Зазвичай первісною вартістю отриманого у результаті такого обміну об'єкта вважається залишкова вартість активу, що був переданий.

Однак виникають ситуації, коли залишкова вартість переданого майна перевищує його справедливу вартість на момент обміну. У таких випадках застосовується правило коригування. Тоді первісною вартістю нового об'єкта визнається справедлива вартість переданого активу, а не його залишкова вартість. Різниця, що виникає між залишковою та справедливою вартістю, повинна бути відображена у складі витрат підприємства у звітному періоді. Це зумовлено тим, що така різниця фактично свідчить про втрату частини економічної вигоди або про обмін активу на менш вигідний за вартістю.

У протилежному випадку, коли залишкова вартість переданого основного засобу дорівнює або є нижчою за його справедливу вартість, додаткове відображення витрат не проводиться. У такій ситуації первісна вартість отриманого в обмін об'єкта прирівнюється до залишкової вартості переданого засобу, і не потребує коригування в обліку [25].

5. Обмін на не подібний актив

У випадках, коли відбувається обмін неподібних за своїм економічним змістом і функціональним призначенням активів, визначення первісної вартості отриманого

основного засобу здійснюється за справедливою вартістю переданого немонетарного активу. При цьому також враховуються грошові кошти або їх еквіваленти, які підприємство могло додатково сплатити або отримати в межах цієї операції.

Якщо підприємство передає певний актив і разом з ним здійснює грошову доплату, то така сума додається до первісної вартості отриманого активу, що відображає загальну собівартість нового ресурсу. У зворотному випадку, коли підприємство, передаючи актив, отримує грошову компенсацію, сума цієї компенсації зменшує первісну вартість нового активу, адже фактично частина його вартості була вже компенсована контрагентом.

У системі бухгалтерського обліку подібні обміни розглядаються не як проста заміна одного активу на інший, а як дві окремі господарські операції, що мають самостійне відображення:

- вибуття наявного активу, яке супроводжується визнанням доходу або виручки в обліку;
- придбання нового активу, який оцінюється за справедливою вартістю переданого ресурсу, з урахуванням усіх грошових коригувань (доплат або компенсацій).

Відповідно до вимог бухгалтерських стандартів, активи, які планується передати за договором обміну, попередньо повинні бути класифіковані як такі, що утримуються для продажу або передачі. Для цього їх слід перенести на субрахунок 286 "Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу". Таке перенесення забезпечує коректне відображення в обліку активів, що більше не використовуються у господарській діяльності підприємства, а підлягають передачі іншій стороні або продажу у близькій перспективі. [14].

6. Як внесок до статутного капіталу

Мінфін пропонує відмовитися від рахунку 15, тобто визнавати справедливую вартість одразу на відповідному рахунку, як у випадку з безоплатно отриманими матеріальними активами. Однак додаткові витрати, понесені підприємством для введення об'єкта основних засобів в експлуатацію, слід накопичувати на рахунку 15 і переносити на рахунок 10 після введення об'єкта в експлуатацію. Не буде помилкою,

якщо знехтувати порадою Мініфіну і накопичувати на субрахунку 152 всі витрати, в т. ч. справедливу вартість основних засобів. А коли вводиться ОЗ в експлуатацію, треба перенести їх на рахунок 10 [8].

Таблиця 1.3

Облік надходження основних засобів на рахунках

№	Господарські операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. Облік придбання основних засобів за грошові кошти			
1	Надійшли основні засоби від постачальника	152 641	631, 685 631, 685
2	Відображено витрати на транспортування основних засобів до місця експлуатації	152 641	631, 685 631, 685
3	Відображено витрати на страхування на період транспортування основних засобів	152	685
4	Відображено витрати на розвантаження і монтаж основних засобів силами підрядної організації	152 641	631, 685 631, 685
5	Відображено витрати на оплату праці за розвантаження і монтаж основних засобів силами власних співробітників	152	661
6	Відображено витрачені матеріали на установку і монтаж основних засобів	152	20
7	Введено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	152
2. Виготовлення ОЗ власними силами. Господарський спосіб			
1	Віднесено до складу капітальних інвестицій вартість проектних робіт	151 641	631 631
2	Передано на будівництво об'єкта будівельні матеріали та інші ТМЦ	151	20, 22
3	Відображені витрати на оплату праці будівельників	151	661
4	Відображені витрати на відрахування ЄСВ від заробітної плати	151	651
5	Відображені витрати на нарахування амортизації приладів і інвентаря, що використовується в будівництві	151	131, 132
6	Введено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	151
3. Виготовлення ОЗ власними силами. Підрядний спосіб			
1	Відображено витрати на капітальне будівництво силами підрядної організації	151 641	631 631
2	Виконано роботи з монтажу	151 641	631 631
3	Введено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	151
4. Облік надходження основних засобів з інших джерел			
1	Надійшли основні засоби від засновника в якості внеску до статутного капіталу	10	46
2	Надійшли безоплатно основні засоби	10	424
3	Переведено до основних засобів товари зі складу	152	28
4	Введено об'єкт основних засобів в експлуатацію	10	152

Розроблено автором на основі джерела [11]

Кінцева стадія життєвого циклу об'єкта основних засобів - це його вибуття, тобто припинення обліку активу на балансі підприємства або установи. Вибуття може

відбуватися з різних причин, і в кожному випадку це оформлюється відповідною первинною документацією та супроводжується бухгалтерськими записами.

До основних причин вибуття основних засобів належать:

- Фізичне зношення - коли об'єкт втрачає свою функціональність через тривале використання, ремонти стають неефективними, і подальша експлуатація неможлива або недоцільна;
- Моральне старіння - об'єкт втрачає актуальність через появу нових, більш ефективних технологій, навіть якщо технічно він придатний до роботи;
- Недостачі, виявлені під час інвентаризації - якщо встановлено факт відсутності об'єкта внаслідок крадіжки, псування, втрати або інших причин, не пов'язаних із господарською діяльністю;
- Пошкодження через аварії, пожежі, стихійні лиха - якщо технічне чи економічне відновлення об'єкта є неможливим або витрати на це перевищують його вартість, або ж він втратив можливість бути реалізованим [28].

У деяких випадках основні засоби можуть не списуватись відразу, а класифікуватися як утримувані для продажу відповідно до вимог пункту 1 розділу II НП(С)БО 27 "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність" [23]. Такий облік передбачає особливі умови:

- Підприємство очікує отримати економічну вигоду не через подальше використання активу, а саме через його реалізацію;
- Актив готовий до продажу у наявному стані, без потреби у додаткових переробках або ремонтах;
- Реалізація має відбутися протягом одного року з моменту класифікації активу як утримуваного для продажу;
- Умови продажу відповідають типовим умовам реалізації подібних активів;
- Наявні підтвердження щодо високої ймовірності продажу, наприклад, затверджений план реалізації з боку керівництва або вже укладений договір з покупцем, а також активне просування активу на ринку за ціною, наближеною до його справедливої вартості [35]. Шляхи вибуття основних засобів:
 - Списання (ліквідація);

- Реалізація основних засобів;
- Безоплатна передача основних засобів;
- Внесення основних засобів до статутного капіталу інших підприємств;
- Обмін на інші активи [3].

Ліквідація та списання майна з обліку здійснюються на підставі акта про списання, складеного за результатами обстеження комісією, у випадках, коли майно не підлягає продажу чи безоплатній передачі згідно з установленим порядком, а також якщо його подальше використання є неможливим або економічно не вигідним.

У таблиці 1.4 наведені основні бухгалтерські операції вибуття основних засобів і порядок їх відображення на рахунках обліку.

Таблиця 1.4

Облік операцій вибуття основних засобів

№	Господарські операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1. Облік продажу основних засобів за грошові кошти			
1	Переведено основний засіб до складу утримуваних для продажу	286	10
2	Списано суму зносу	131	10
3	Відображено дохід від реалізації основних засобів	377 712	712 641
4	Списано залишкову вартість	943	286
2. Облік безкоштовної передачі основних засобів			
1	Списано залишкову вартість основного засобу, що безоплатно переданий	976	10
2	Списано суму зносу	131	10
3	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ при безоплатній передачі основних засобів	949	641
3. Облік передачі основних засобів в статутний капітал іншого підприємства			
1	Передано основні засоби в статутний капітал іншого підприємства і списано їх балансову вартість	14	10
2	Списано суму зносу при передачі основних засобів в статутний капітал іншого підприємства	131	10
4. Облік ліквідації основних засобів			
1	Списано залишкову вартість об'єкта ОЗ, що ліквідується	976	10
2	Списано суму зносу об'єкта ОЗ, що ліквідується	131	10
3	Відображено витрати на демонтаж об'єкта ОЗ, що ліквідується	976	685, 631, 66, 65
4	Оприбутковано запаси від демонтажу об'єкта ОЗ	20	746

Розроблено автором на основі джерела [19]

Під впливом часу, природних чинників та експлуатації основні засоби поступово зношуються. Вони втрачають свої початкові фізичні властивості,

погіршуються їх технічні та експлуатаційні характеристики, що призводить до зменшення їх реальної балансової вартості.

Амортизація основних засобів - це процес систематичного та поетапного перенесення вартості основного засобу на витрати діяльності підприємства протягом усього періоду його використання. Цей процес відображає фізичне та моральне зношення об'єкта внаслідок його експлуатації, а також впливу зовнішніх факторів (наприклад, зміни технологій, ринкових умов тощо).

Іншими словами, амортизація є механізмом поступового списання первісної (або переоціненої) вартості об'єкта основних засобів на витрати підприємства. Це дозволяє розподілити витрати на придбання або створення об'єкта рівномірно або за визначеним графіком протягом строку його економічного використання (служби).

Проте земля серед основних засобів не підлягає амортизації. Це пояснюється тим, що амортизація економічно відображає процес фізичного або морального зносу активів, тоді як земля є відновлюваним природним ресурсом і не зазнає ні фізичного зношення, ні морального старіння [26].

Амортизація нараховується за такими правилами:

- початок нарахування припадає на місяць, що йде після місяця, коли об'єкт необоротних активів став придатним для використання за призначенням;
- припинення нарахування відбувається з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта необоротних активів;
- нарахування амортизації тимчасово зупиняється на період проведення реконструкції, модернізації, добудови, дообладнання або консервації активу [15].

Підприємство самостійно визначає метод амортизації основних засобів, виходячи з передбачуваного способу отримання економічних вигід від їх експлуатації.

Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» встановлені такі методи амортизації:

1. Прямолінійний метод (лінійний метод)

Цей метод є найпростішим та найпоширенішим серед підприємств різних форм власності. Його суть полягає в рівномірному розподілі амортизаційних відрахувань протягом усього строку корисного використання основного засобу.

Розрахунок річної суми амортизації здійснюється за формулою (1.1):

$$\text{Річна амортизація} = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Строк корисного використання (в роках)}} \quad (1.1)$$

первісна вартість - вартість придбання або виготовлення об'єкта;

ліквідаційна вартість - очікувана вартість, яку підприємство планує отримати після вибуття активу;

строк корисного використання - період, протягом якого підприємство очікує використовувати актив.

Цей метод забезпечує рівномірне нарахування зносу щороку, незалежно від інтенсивності використання об'єкта [16].

2. Метод зменшення залишкової вартості

Цей метод передбачає прискорене нарахування амортизації, тобто найбільші амортизаційні суми припадають на початкові роки експлуатації основного засобу. Це доцільно для об'єктів, які швидко зношуються або морально старіють.

Суть методу: щорічна сума амортизації обчислюється як добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісної вартості на момент початку амортизації) на річну норму амортизації.

Розрахунок річної норми амортизації (%):

$$\text{Річна норма амортизації} = \sqrt[n]{\frac{\text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Первісна вартість}}} * 100\%$$

n - строк корисного використання (в роках);

$\sqrt[n]{}$ - корінь n-го ступеня.

Цей метод враховує, що на початку експлуатації активи використовуються інтенсивніше, і знос настає швидше, тоді як наприкінці строку експлуатації вартість, що амортизується, зменшується, і нарахування амортизації зменшується відповідно. [17].

3. Метод прискореного зменшення залишкової вартості

Цей метод є модифікацією методу зменшення залишкової вартості та передбачає ще швидше списання вартості основного засобу в перші роки експлуатації, ніж традиційний метод зменшуваного залишку.

Суть методу полягає в тому, що для розрахунку річної амортизації використовується залишкова або первісна вартість об'єкта, помножена на подвійну норму амортизації, яка розраховується на основі строку корисного використання.

Формула подвійної норми амортизації (1.2):

$$\text{Річна норма амортизації} = \left(\frac{1}{\text{Строк корисного використання}} \right) * 2 \quad (1.2)$$

4. Кумулятивний метод передбачає визначення річної суми амортизації шляхом множення вартості, що підлягає амортизації, на кумулятивний коефіцієнт. Цей коефіцієнт обчислюється як відношення кількості років, що залишилися до завершення строку корисного використання об'єкта, до загальної суми років його корисної експлуатації [31].

Річна амортизація розраховується за формулою 1.3:

$$\text{Річна амортизація} = (\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}) * \text{Кумулятивний коефіцієнт} \quad (1.3)$$

5. Виробничий метод.

Цей метод застосовується для об'єктів основних засобів, ефективність яких прямо залежить від обсягу їх використання, а не лише від строку служби.

Порядок розрахунку:

1. Спочатку визначається виробнича амортизаційна ставка (1.4):

$$\text{Ставка} = \frac{\text{Вартість, що амортизується}}{\text{Очікуваний загальний обсяг продукції, робіт або послуг}} \quad (1.4)$$

2. Потім розраховується місячна амортизація:

$$\text{Амортизація за місяць} = \text{Фактичний обсяг виготовленої продукції (робіт, послуг)} * \text{Ставка}$$

Цей метод є найбільш точним у випадках, коли актив зношується не рівномірно з часом, а в залежності від навантаження.

Бухгалтерські проведення з обліку нарахування амортизації (зносу) основних засобів наведені в таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Облік нарахування амортизації (зносу) основних засобів

№	Господарські операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
1	Нараховано амортизацію об'єктів виробничого призначення	23	131
2	Нараховано амортизацію об'єктів загальновиробничого призначення	91	131
3	Нараховано амортизацію об'єктів адміністративного призначення	92	131
4	Нараховано амортизацію об'єктів збутового призначення	93	131
5	Нараховано амортизацію об'єктів, переданих в оренду	949	131
6	Нараховано амортизацію об'єктів, що використовуються для цілей досліджень і розробок	941	131
7	Нараховано амортизацію об'єктів, що використовуються у капітальному будівництві	151	131
8	Нараховано амортизацію об'єктів, що використовуються для виготовлення основних засобів власними силами	152	131
9	Здійснено нарахування амортизації на основні засоби, що задіяні у виконанні робіт, пов'язаних із впровадженням нових виробничих потужностей, технологій та обладнання, а також у процесі підготовки до виробничої діяльності в галузях, де робота має сезонний характер.	39	131

Джерело: розроблено автором

Висновки до розділу 1

Облік основних засобів на підприємствах України здійснюється відповідно до положень національних стандартів бухгалтерського обліку, зокрема НП(С)БО 7 «Основні засоби», що визначає вимоги до їх обліку, класифікації та оцінки. Згідно з цим стандартом, до основних засобів відносяться матеріальні активи, які використовуються підприємством для здійснення виробничої діяльності, адміністративних функцій, а також для здачі в оренду чи виконання інших завдань, за умови, що їх використання передбачено на строк більше одного року.

Первинна документація для оформлення операцій з основними засобами є необхідною складовою бухгалтерського обліку. При надходженні основних засобів на підприємство складається Акт приймання-передачі основних засобів, в якому фіксується вся необхідна інформація про об'єкт: найменування, кількість, вартість та інші характеристики. При цьому важливо зазначити, що кожен акт є основою для правильного відображення даних в облікових регістрах. У разі вибуття основних засобів з підприємства складаються відповідні акти, залежно від виду вибуття: Акт списання основних засобів у разі їх ліквідації або Акт приймання-передачі при їх реалізації, безкоштовній передачі, продажу чи іншому способі вибуття.

Амортизація основних засобів є важливим елементом їх обліку, оскільки відображає зниження вартості активу в процесі його експлуатації. Для нарахування амортизації використовуються кілька методів, що визначаються на основі характеру використання та особливостей конкретного об'єкта. Згідно з вимогами НП(С)БО 7, підприємства можуть застосовувати такі методи нарахування амортизації: прямолінійний метод, який передбачає рівномірне зменшення вартості активу протягом строку його служби; кумулятивний метод, що передбачає більші амортизаційні відрахування на початку експлуатації; метод зменшення залишкової вартості, який дозволяє амортизувати активи швидше в перші роки; метод прискореного зменшення залишкової вартості, що передбачає ще швидше зменшення вартості активу; та виробничий метод, що базується на фактичному використанні активу в процесі виробництва.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

2.1. Загальна характеристика ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Товариство з обмеженою відповідальністю «РИС БЕССАРАБІЇ» було створене у відповідності до вимог чинного законодавства України та зареєстроване як суб'єкт господарювання приватного права 8 квітня 2010 року. Підприємство є юридичною особою, що діє на підставі власного установчого документа Статуту.

Статутний капітал ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» становить 300 000 тисяч гривень. Підприємство веде незалежний бухгалтерський облік, має самостійний баланс, що забезпечує автономність у здійсненні фінансово-господарської діяльності. Товариство має відкриті поточні та вкладні (депозитні) рахунки в банківських установах України, що дає змогу проводити безготівкові операції та ефективно управляти коштами.

Для посвідчення документів та здійснення господарської діяльності, підприємство використовує круглу печатку із зазначенням повного найменування українською мовою, а також штампи і фірмові бланки, оформлені відповідно до норм ділового документообігу та положень Статуту.

Місцезнаходження (юридична адреса) Товариства визначене за адресою: Україна, Одеська область, Ізмаїльський район, село Ліски, провулок Портовий, будинок 20.

Управління Товариством здійснюється через визначені у Статуті органи управління:

- Загальні збори учасників - вищий орган управління, що приймає рішення з основних питань діяльності Товариства;
- Виконавчий орган - директор, який здійснює поточне керівництво підприємством, представляє його інтереси в правовідносинах з третіми особами та відповідає за реалізацію рішень загальних зборів.

Основною метою діяльності Товариства є здійснення господарської діяльності та отримання прибутку на вкладений капітал з метою задоволення власних потреб учасників Товариства. Підприємство досягає своєї мети шляхом здійснення різноманітних видів господарської діяльності, не заборонених чинним законодавством України.

Види економічної діяльності:

- 01.12 Вирощування рису (основний)
- Інші:
- 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
- 01.50 Змішане сільське господарство
- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві
- 01.63 Післяурожайна діяльність
- 16.29 Виробництво інших виробів з деревини; виготовлення виробів з корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння
- 68.20 Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна
- 81.29 Інші види діяльності із прибирання
- 81.30 Надання ландшафтних послуг [29]

ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» здійснює активну співпрацю з підприємствами, що спеціалізуються на сільськогосподарському виробництві. Основними партнерами з реалізації зернових культур є ТОВ «ЄВРОМЕТ-МИКОЛАЇВ». Крім того, підприємство здійснює продаж зернових культур населенню та іншим суб'єктам господарювання, зокрема тим, що займаються вирощуванням птиці та великої рогатої худоби.

Проаналізувавши особливості господарювання на підприємстві, варто відзначити, що тип виробничої структури товариства предметний. Цей тип найкраще відображає діяльність ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», адже досліджуване підприємство спеціалізується на виробництві кінцевої продукції.

Підприємство здійснює свою діяльність на умовах спрощеної системи оподаткування та перебуває на четвертій групі єдиного податку.

Основні форми фінансової звітності у ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» включають:

1. Форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
2. Форма №2 «Звіт про фінансові результати».

Організаційна структура ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» показує взаємозв'язок та повноваження співробітників, що зображено на рис. 2.1.

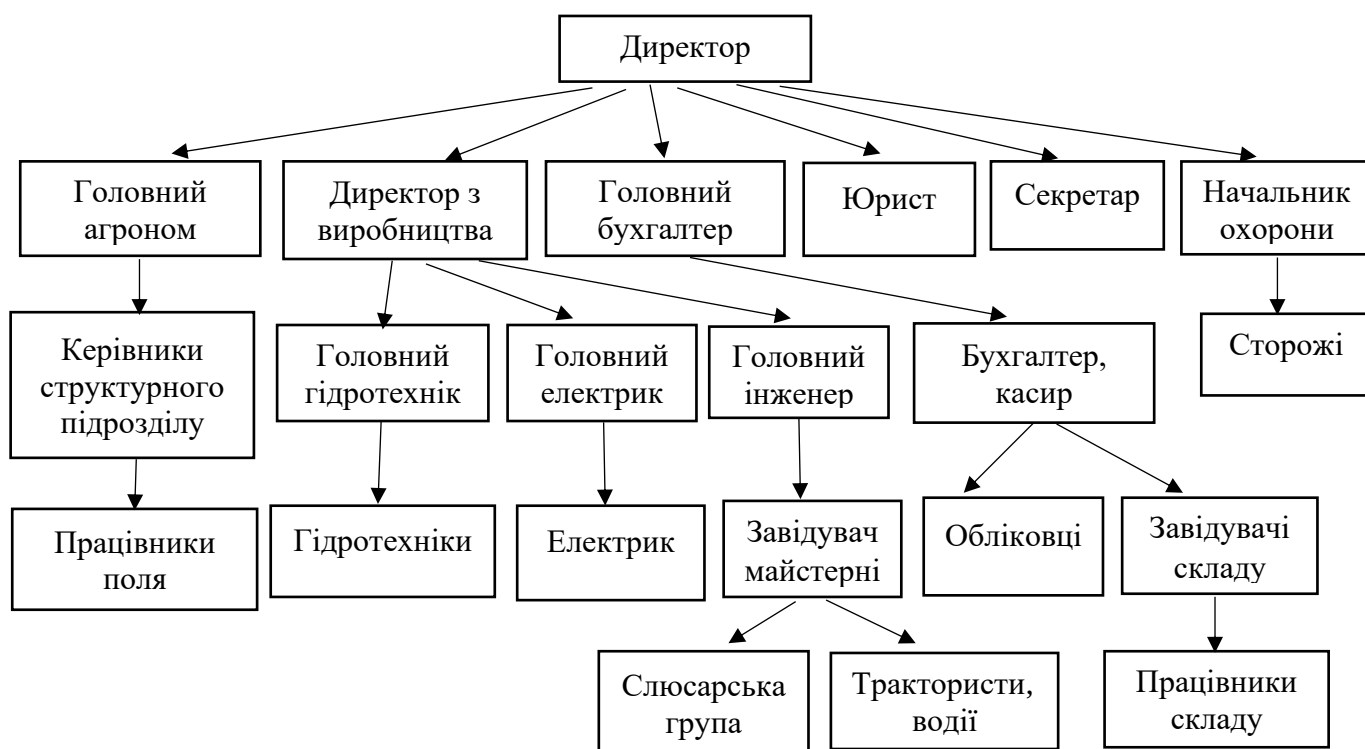

Рис. 2.1. Структура управління підрозділів співробітників ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Розроблено автором

На аналізованому підприємстві застосовується організаційна структура управління, що характеризується чітким підпорядкуванням - кожен працівник виконує функціональні обов'язки під керівництвом лише одного безпосереднього керівника. Така система забезпечує однозначність команд, узгодженість дій і швидкість ухвалення управлінських рішень. У межах кожного структурного підрозділу виконується повний спектр управлінських функцій, пов'язаних з його специфікою, що дозволяє ефективно організовувати робочі процеси.

Найбільш характерною для даного підприємства є лінійна організаційна структура. Вона передбачає побудову управлінської вертикалі у формі ієрархії, де зв'язки між рівнями управління встановлені за принципом прямого підпорядкування. Іншими словами, кожен керівник несе персональну відповідальність за діяльність свого підрозділу та контролює діяльність підлеглих працівників, тоді як працівники отримують вказівки лише від свого безпосереднього начальника. Така структура управління є простою для розуміння, впровадження та контролю, що особливо важливо для підприємств із чітко визначеними функціональними напрямками.

Особливу увагу слід приділити відділу бухгалтерії, як важливому та ключовому підрозділу. На рис. 2.1 зображено організаційну структуру бухгалтерії

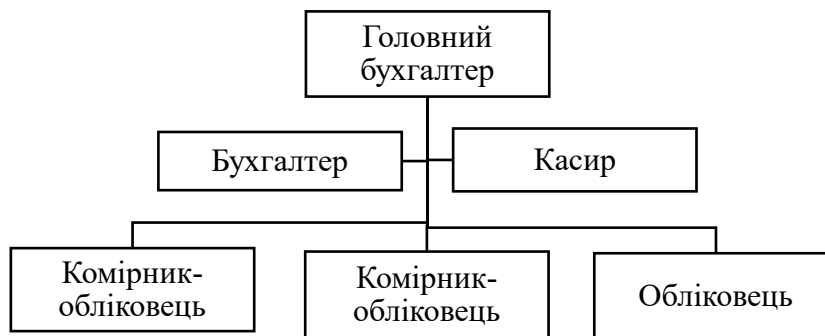

Рис. 2.2. Організаційна структура бухгалтерії ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Джерело: розроблено автором

Обов'язки працівників бухгалтерської служби у ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

№	Посада	Зміст службових обов'язків
1	Головний бухгалтер	Здійснює підготовку фінансової звітності підприємства на основі даних бухгалтерського обліку, забезпечуючи її повноту, достовірність і відповідність вимогам чинного законодавства та національних стандартів бухгалтерського обліку. Відповідає за своєчасне підписання звітності відповідальними посадовими особами та подання її до контролюючих органів у визначені строки. Бере участь в організації та проведенні інвентаризації активів і зобов'язань підприємства з метою підтвердження фактичної наявності та стану майна, а також правильності його облікового відображення. Забезпечує контроль за дотриманням термінів сплати обов'язкових податків і зборів до бюджету, а також за виконанням умов укладених кредитних договорів, включаючи контроль за своєчасністю погашення заборгованостей та обслуговування кредитів відповідно до графіків.

Продовження таблиці 2.1

№	Посада	Зміст службових обов'язків
2	Бухгалтер	Веде облік у програмі BAS Бухгалтерія: обробляє первинні документи, формує звітність, контролює залишки та фінансові показники. Забезпечує правильність складання і своєчасну реєстрацію податкових накладних у ЄРПН. Готує та подає декларації з ПДВ, єдиного податку 4 групи, статистичну звітність. Займається нарахуванням і виплатою заробітної плати з урахуванням усіх нарахувань і податків, а також її відображенням у бухгалтерському обліку.
3	Обліковець	Проводить прийом та реєстрацію первинної облікової документації, забезпечує її систематизацію і зберігання; займається оформленням товарно-транспортних накладних та складанням актів приймання продукції згідно з установленими вимогами; виконує підготовку проміжних розрахунків, які необхідні для точного та своєчасного відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку.
4	Комірник-обліковець	Заносить дані до журналів та електронних таблиць; веде облік наявних на складі матеріальних цінностей і звітну документацію про їх рух, організовує зберігання матеріалів і продукції з метою запобігання їх псуванню та втратам
5	Комірник-обліковець зайнятий прийманням та відпусканням ПММ	Приймає дизельне пальне, бензин, мастила згідно з накладними; видає пальне механізаторам, водіям, комбайнерам. Забезпечує дотримання правил техніки безпеки при зберіганні та видачі паливно-мастильних матеріалів, а також умов зберігання згідно з чинними санітарними, екологічними та пожежними нормами.
6	Касир	Виконує оформлення прибуткових та видаткових касових ордерів; здійснює операції, пов'язані з прийманням та видаванням готівкових грошових коштів через касу підприємства; одержує в установах банку готівку, здійснює записи в касовій книзі операцій одержання і видавання готівки за кожним прибутковим касовим ордером і видатковим документом в день їх надходження або видавання

Джерело: Розроблено автором

Оскільки основна діяльність підприємства це вирощення зернових культур та баштанних культур, то доцільним буде зробити динаміку валового збору продукції на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» (табл. 2.2)

Таблиця 2.2

Динаміка валового збору продукції на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Вид продукції	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+;-)	Темп зростання, %
1	2	3	4	5
Кукурудза, тонн	1385	1505	120	108,66
Пшениця озима, тонн	764	921	157	120,55
Рис-сирець, тонн	2231	2312	81	103,63
Кавуни, тонн	634	612	-22	96,53
Соя, тонн	496	536	40	108,06
Всього, тонн	5510	5886	376	106,82

Джерело: Розроблено автором

У 2024 році обсяг валового збору продукції склав 5886 тонн, що на 376 тонн або 6,8% більше, ніж у 2023 році. Загалом спостерігається позитивна динаміка зростання обсягів виробництва за всіма типами продукції, за винятком кавунів, обсяг збирання яких скоротився на 22 тонн, що становить зниження на 3,5%. Найвищий темп зростання був у зерновій культурі пшениці озими, який склав 120,6%

На рисунку 2.3 можна побачити динаміку валового збору продукції за 2023-2024 рр. в тоннах.

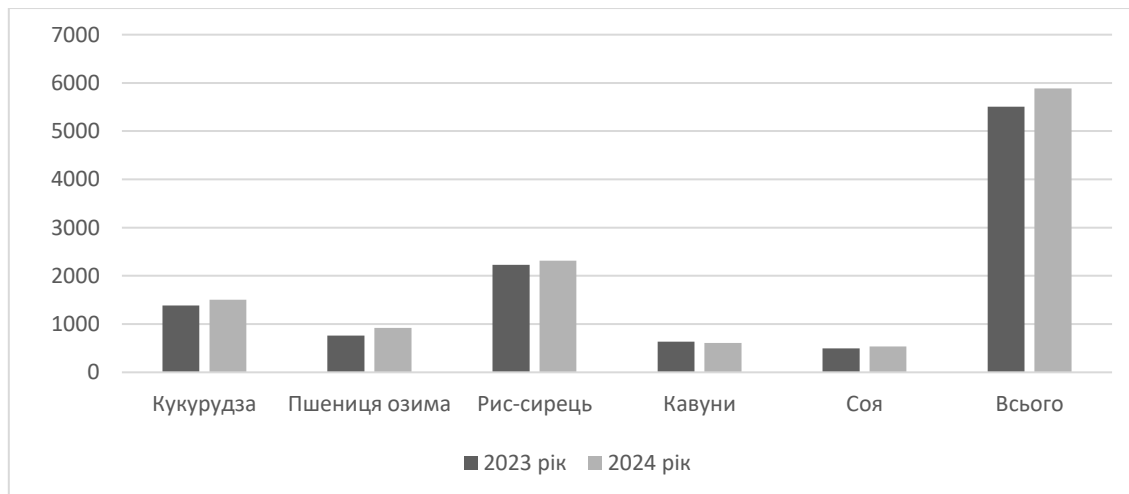

Рис. 2.3. Динаміка валового збору на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» продукції за 2023-2024 рр. в тоннах

Джерело: Розроблено автором

2.2. Особливості процесу обліку основних засобів на підприємстві

На ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» бухгалтерський облік основних засобів проводиться згідно з Законом України про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні, національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та іншими нормативним документам.

Водночас важливу роль у забезпеченні відповідності між чинними законодавчими вимогами та особливостями функціонування аграрного підприємства відіграє облікова політика. У ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» облікова політика оформлена у вигляді окремого наказу, яким закріплено її основні положення. Підприємство, керуючись власними організаційно-правовими засадами та специфікою господарської діяльності, самостійно визначило форму ведення бухгалтерського обліку, порядок облікового процесу, систему внутрішньої звітності та методи контролю за здійсненням господарських операцій. Окрім цього, було розроблено та затверджено графік документообігу, технологічну схему обробки облікових даних, а також робочий план рахунків бухгалтерського обліку.

У ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» впроваджена автоматизована форма ведення бухгалтерського обліку, яка здійснюється за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення - системи BAS Бухгалтерія. Така модульна структура забезпечує як автономну роботу окремих складових, так і їх взаємодію в межах єдиної системи.

Використання програми дозволяє досягти цілісності та безперервності облікових процесів, забезпечуючи при цьому оперативність обробки інформації, її узгодженість і збереження високого рівня достовірності. Крім того, така організація обліку сприяє підвищенню ефективності управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Згідно з обліковою політикою підприємства, до складу основних засобів відносяться активи, що мають строк корисного використання більше одного року і первісна вартість яких не менша за 20000 грн.

У таблиці 2.2 представлено порядок ведення синтетичного обліку наявності та руху основних засобів на рахунку 10 «Основні засоби»

Таблиця 2.2

Синтетичний облік наявності і руху основних засобів на
ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Рахунок	Назва рахунку
1	2
100	«Інвестиційна нерухомість»
101	«Земельні ділянки»
102	«Капітальні витрати на поліпшення земель»
103	«Будинки та споруди»
104	«Машини та обладнання»
105	«Транспортні засоби»
106	«Інструменти, прилади та інвентар»
109	«Інші основні засоби»

Джерело: розроблено автором

Фінансовий облік та складання звітності в ТОВ «Рис Бессарабії» здійснюються відповідно до загальноприйнятих принципів бухгалтерського обліку, що сприяють прозорості, повноті та достовірності фінансової інформації. Зокрема, підприємство дотримується принципу обачності, який передбачає врахування усіх потенційних фінансових ризиків і втрат. Також важливим є принцип повноти, який гарантує надання повного обсягу інформації, необхідної для обґрунтованого прийняття управлінських рішень. Крім того, застосовується принцип автономності, що забезпечує чітке розмежування фінансової діяльності підприємства та його власників.

Аналітичний облік основних засобів на підприємстві ведеться пооб'єктно, тобто окремо для кожної одиниці обліку, яка вважається інвентарним об'єктом. Такий підхід забезпечує точність у відстеженні руху, технічного стану та вартості кожного конкретного елемента основних засобів. Облік здійснюється з розподілом за такими ознаками:

- за видами основних засобів (будівлі, машини, обладнання, транспортні засоби, інструменти тощо);
- за інвентарними номерами, які присвоюються кожному об'єкту для однозначної ідентифікації;
- за місцями їх розташування або експлуатації (цех, підрозділ, склад);

- за матеріально відповідальними особами, які несуть відповідальність за збереження та використання майна.

Витрати, які підприємство несе на придбання, виготовлення, встановлення або модернізацію основних засобів класифікуються як капітальні інвестиції. Ці витрати незалежно від джерела фінансування (власні кошти, кредити, державне фінансування тощо) відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції», з деталізацією за субрахунками:

151 «Капітальне будівництво»;

152 «Придбання (виготовлення) основних засобів».

На дебеті рахунка 15 відображається накопичення витрат, пов'язаних з придбанням або спорудженням основних засобів, а на кредиті - їх зменшення після введення відповідних об'єктів в експлуатацію. Зокрема, на субрахунку 151 узагальнюється інформація про витрати на будівництво об'єктів, що здійснюється як господарським, так і підрядним способом. Тут також враховуються вартість обладнання, яке підлягає монтажу в межах будівництва, та суми авансових платежів, перерахованих для його фінансування.

У процесі оформлення господарських операцій, що здійснюються на підприємстві, реалізується чітка послідовність дій з оформлення облікової інформації. Спочатку дані про кожну операцію відображаються у первинних документах, які слугують первинною ланкою бухгалтерського обліку. Далі ці відомості переносяться до регістрів аналітичного та синтетичного обліку, де деталізуються відповідно до об'єктів обліку. Завершальним етапом є узагальнення цієї інформації у формі бухгалтерської та фінансової звітності. Такий порядок обробки облікових даних забезпечує їхню достовірність, повноту і своєчасне відображення всіх господарських процесів у системі бухгалтерського обліку підприємства, що сприяє ефективному управлінню фінансовими ресурсами. Схематичне відображення руху облікової інформації щодо операцій з основними засобами зображено на рисунку 2.2.

Рис. 2.2. Схема інформаційних потоків при відображенні в обліку операцій з основними засобами у ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Джерело: розроблено автором

Форми первинної документації, які використовуються на підприємстві:

1. Форма № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі основних засобів» застосовується на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» при введенні в експлуатацію нових об'єктів, придбаних чи виготовлених підприємством, а також при їх передачі між структурними підрозділами.
2. Форма № ОЗ-3 «Акт списання основних засобів» використовується при списанні об'єктів основних засобів, які фізично зношені, морально застарілі або стали непридатними для подальшого використання.
3. Форма № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів» ведеться окремо на кожен інвентарний об'єкт та містить відомості про найменування, технічні характеристики, місце розташування, матеріально-відповідальну особу, первісну вартість, знос, залишкову вартість тощо.
4. Форма № ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів» складається для обліку основних засобів, що перебувають у розпорядженні конкретного структурного підрозділу або відповідальної особи.

Журнал 4 є одним із основних реєстрів синтетичного обліку, який використовується на підприємстві для узагальнення даних про рух та стан основних засобів, облік їх амортизації, а також капітальних інвестицій. Записи в цьому журналі здійснюються на підставі первинної документації та зведених облікових форм, таких

як акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма № ОЗ-1), акт списання (форма № ОЗ-3), розрахунок амортизаційних відрахувань тощо.

Господарські операції, що стосуються вибуття основних засобів підприємства - їх реалізації, ліквідації, безоплатної передачі або втрати економічної доцільності подальшого використання, відображаються в розділі I Журналу 4, в графі 4, яка призначена для обліку операцій із зменшення вартості необоротних активів.

У свою чергу, графа 6 цього ж розділу використовується для фіксації нарахованої амортизації за тими об'єктами основних засобів, що вибувають з експлуатації. Це забезпечує правильне визначення їх залишкової вартості на момент списання.

Водночас усі капітальні вкладення, пов'язані з придбанням, створенням, будівництвом, поліпшенням або модернізацією основних засобів, а також інформація про їх вибуття, підлягають узагальненому обліку в розділі II Журналу 4. Тут акумулюються дані про джерела фінансування та цільове призначення інвестицій, що дозволяє комплексно аналізувати рух необоротних активів підприємства.

Для більш детального відображення операцій за дебетом рахунка 15 «Капітальні інвестиції» підприємство додатково використовує Відомість 4.1, яка слугує аналітичним додатком до Журналу 4 та дозволяє відстежувати джерела фінансування та напрямки використання капітальних вкладень.

Більшість основних засобів, що перебувають у власності ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», були придбані у постачальників на підставі укладених договорів купівлі-продажу. Під час передачі основних засобів постачальник оформлює рахунок-фактуру, в якому зазначаються основні характеристики об'єкту: найменування, номенклатурний номер, одиниця виміру, кількість, ціна, ставка та сума податку на додану вартість, а також загальна вартість. Постачальник надає податкову накладну, яка надає покупцю, що зареєстрований платником ПДВ, право включити суму сплаченого податку до складу податкового кредиту. Також до пакету документів можуть входити: видаткова накладна, договір (угода або контракт), а у разі потреби - сертифікати якості, технічна документація або паспорти на обладнання.

До первісної вартості основних засобів, які були придбані ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» у постачальників за грошові кошти, включаються усі витрати, безпосередньо пов'язані з їх придбанням, доставкою, установленням та підготовкою до експлуатації. Зокрема, до таких витрат належать:

- витрати на підготовчі роботи, пов'язані з облаштуванням місця для встановлення або монтажу об'єкта (підготовка будівельного майданчика);
- сума, сплачена постачальнику за сам основний засіб (без урахування податку на додану вартість);
- витрати на транспортування, завантаження, розвантаження та страхування під час перевезення;
- витрати на оплату праці працівників, залучених до монтажу або встановлення об'єкта;
- нарахування на фонд оплати праці;
- інші витрати, прямо пов'язані з приведенням основного засобу до стану, придатного для використання у виробничій або господарській діяльності підприємства.

У 2024 році на підприємство надійшов один основний засіб. Придбано трактор колісний Massey Ferguson MF 8737S. Його надходження було відображено господарськими операціями в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Відображення на рахунках бухгалтерського обліку
операцій з надходження трактору колісного

№	Первинні документи	Господарська операція	Дебет	Кредит
1	2	3	4	5
1	Платіжне доручення	Перераховано аванс за трактор колісний	371	311
2	Податкова накладна постачальника	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ, сплачену у складі передоплати за трактор колісний	641	644
3	Платіжне доручення	Здійснено передоплату за роботи, що входять до складу первісної вартості трактора колісного	371	311
4	Податкова накладна постачальника	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ, сплачену у складі передоплати за роботи	641	644
5	Прибутковий ордер, акт приймання обладнання	Отримано трактор колісний	152	631

Продовження таблиці 2.3

№	Первинні документи	Господарська операція	Дебет	Кредит
6	Прибутковий ордер, акт приймання обладнання	Списано раніше відображену суму податкового кредиту з ПДВ	644	631
7	Акт виконаних робіт	Виконано роботи підрядником	152	631
8	Акт виконаних робіт	Списано раніше відображену суму податкового кредиту з ПДВ	644	631
9	Бухгалтерська довідка	Відображено залік заборгованостей	631	371
10	Акт приймання-передачі (ф. № ОЗ-1)	Введено в експлуатацію трактор колісний	105	152

Джерело: розроблено автором

У процесі експлуатації основні засоби поступово втрачають свої функціональні та фізичні властивості, що з часом зумовлює їхню непридатність для подальшого використання. Кожне підприємство має право обрати найбільш відповідний метод нарахування амортизації з тих, що передбачені НП(С)БО 7.

На підприємстві ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» для нарахування амортизації основних засобів застосовується метод прямолінійного списання. Цей метод передбачає рівномірне списання вартості об'єкта, що підлягає амортизації, протягом усього строку його корисного використання. Таким чином щокварталу підприємство визнає однакову суму амортизаційних витрат, що дозволяє забезпечити стабільність та прогнозованість у відображенні витрат на знос основних засобів, незалежно від рівня їх фактичного використання чи сезонних коливань у виробництві.

На підприємстві ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» облік амортизаційних нарахувань здійснюється із застосуванням рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», який передбачено чинним Планом рахунків бухгалтерського обліку. Зокрема, амортизація основних засобів обліковується на субрахунку 131 «Знос основних засобів». На цьому субрахунку накопичується інформація щодо загального обсягу зносу основних засобів, що обліковуються на рахунку 10 «Основні засоби».

Після введення об'єкта основних засобів в експлуатацію підприємство несе витрати, пов'язані з його експлуатацією, технічним обслуговуванням та забезпеченням ефективного функціонування у виробничому процесі. У ході використання основних засобів можуть виникати додаткові витрати, спрямовані на підтримку або покращення їх технічного стану. До таких витрат відносяться витрати

на реконструкцію, модернізацію, технічне переоснащення, а також проведення поточного або капітального ремонту. Ці витрати можуть бути спрямовані на продовження строку корисного використання основного засобу або підвищення його продуктивності, що має безпосередній вплив на вартісні та облікові показники активу.

У ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» організація обліку витрат, пов'язаних із ремонтом основних засобів, проводиться з урахуванням економічної сутності таких витрат та їх впливу на майбутні вигоди підприємства. Зокрема, якщо ремонтні роботи не призводять до покращення технічного стану об'єкта, не змінюють його функціонального призначення, а також не продовжують строку його корисного використання, витрати на такий ремонт не включаються до вартості основного засобу. У цьому випадку вони визнаються поточними витратами діяльності та відображаються у складі витрат звітного періоду, в якому були понесені. У 2024 році на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» було проведено ремонт адміністративної будівлі підрядним способом та ремонт трактору господарським способом, операції з ремонту відображено в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Облік ремонтів основних засобів на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

№	Господарська операція	Дебет	Кредит
1	2	3	4
Поточний ремонт адміністративної будівлі підрядним способом			
1	Перераховано передоплату за ремонтні роботи підрядній організації	371	311
2	Відображено податковий кредит з ПДВ	641	644
3	Відображено витрати з ремонту адміністративної будівлі	92	631
4	Списано суму податкового кредиту з ПДВ	644	631
5	Відображено залік заборгованостей	631	371
6	Списано ремонтні витрати на фінансовий результат	791	92
Поточний ремонт трактора господарським способом			
1	Списано вартість запасних частин при проведенні ремонту трактора	91	207
2	Нараховано заробітну плату механіка, зайнятого ремонтом	91	661
3	Нараховано ЄСВ на зарплату механіка	91	651
4	Списано ремонтні витрати на фінансовий результат	791	91

Джерело: розроблено автором

2.3. Внутрішній контроль основних засобів на підприємстві

Основні засоби є важливою складовою ресурсного потенціалу кожного підприємства, тому ведення ефективного обліку та здійснення контролю цих активів є невід'ємною частиною господарської діяльності.

Внутрішній контроль основних засобів виконує подвійну функцію в системі управління підприємством. По-перше, етапи контролю тісно пов'язані з усіма іншими стадіями управління, що свідчить про їх постійну присутність у процесі прийняття рішень. По-друге, контроль сприяє ефективному та злагодженому функціонуванню управлінського процесу на кожному його етапі. Отже, контроль можна розглядати як елемент, що організовує та підтримує послідовність управлінських дій [38].

Під час здійснення документального контролю основних засобів проводиться аналіз та перевірка документації, що супроводжує надходження активів на підприємство. Зокрема, перевіряється правильність формування первісної вартості основних засобів на основі договорів купівлі-продажу, товарно-транспортних накладних, супровідних документів і актів приймання-передачі. Також контролюється точність класифікації активів як основних засобів, їх поділ за видами та відповідність критеріям інвестиційної нерухомості. Обов'язковій перевірці підлягають документи, що підтверджують право власності, рух основних засобів у межах підприємства, а також їх списання [38].

Фактичний контроль за наявністю та станом основних засобів на підприємстві здійснюється насамперед через проведення інвентаризації - одного з найважливіших методів внутрішнього контролю. Інвентаризація дає змогу встановити реальну кількість об'єктів основних засобів, фізично присутніх на підприємстві, і зіставити ці дані з інформацією, що відображена в бухгалтерському обліку. У результаті такого порівняння виявляються випадки нестачі, надлишку або невідповідностей, що можуть свідчити про порушення в обліку або недоліки в системі контролю.

Крім встановлення фактичної наявності, під час інвентаризації здійснюється оцінка технічного стану основних засобів, перевіряється правильність їх утримання, експлуатації та зберігання. Особливий акцент робиться на виявленні об'єктів, які

тривалий час не використовуються, морально застаріли або втратили свою функціональну придатність. Такі об'єкти, залежно від рішення керівництва, можуть бути тимчасово виведені з експлуатації (переведені на консервацію), реалізовані іншим підприємствам або повністю списані з балансу [37].

Контроль основних засобів у ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» слід здійснювати, визначивши наступні завдання:

- аналіз обліку, перевірка фактичної наявності та стану основних засобів;
- оцінка правильності класифікації основних засобів;
- перевірка документального оформлення руху основних засобів;
- оцінка правильності нарахування амортизації та технічного стану активів;;
- перевірка відображення витрат на ремонт;
- аналіз ефективності використання основних засобів;
- інвентаризація для зіставлення фактичної наявності з обліковими даними

На ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» склад комісії, що здійснює внутрішній контроль (переважно в межах проведення інвентаризації), зазвичай обмежений, але достатній для забезпечення об'єктивної перевірки, оскільки ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» входить в категорію малих підприємств. До складу комісії входять:

1. Керівник підприємства або його заступник - голова комісії. Відповідає за загальну організацію контролю, підписує інвентаризаційні документи, приймає рішення за підсумками перевірки.
2. Головний бухгалтер або бухгалтер - член комісії. Контролює правильність документального оформлення операцій з основними засобами, відповідає за облік амортизації, узгоджує облікові дані з фактичною наявністю активів.
3. Матеріально відповідальна особа (завідувач складу, бригадир). Забезпечує доступ до активів, підтверджує фактичну наявність техніки, обладнання тощо.
4. Фахівець технічної служби. У разі перевірки технічного стану обладнання або будівель, допомагає оцінити придатність основних засобів до подальшого використання.

На першому етапі контролю основних засобів на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» здійснюється підбір та вивчення нормативно-правових актів і внутрішніх документів, які регламентують облік, використання та збереження основних засобів. До таких нормативних джерел належать Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», податкове законодавство, Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби», а також внутрішні інструкції та облікова політика підприємства. Метою цього етапу є створення правової бази для проведення подальшого контролю з дотриманням вимог законодавства.

Наступним етапом внутрішнього контролю основних засобів на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», є підбір та детальне вивчення джерел довідкової та облікової інформації, що необхідна для аналізу наявності, стану, руху та правильного відображення основних засобів у бухгалтерському обліку. На цьому етапі основна увага приділяється: перевірці регістрів синтетичного та аналітичного обліку, які містять усю необхідну інформацію про об'єкти основних засобів, їх вартісну оцінку, технічні характеристики, стан, місце експлуатації та амортизацію; перевірці фактичної наявності основних засобів на підприємстві.

Насамперед аналізу підлягає рахунок 10 «Основні засоби», який у системі бухгалтерського обліку відображає інформацію про наявність і рух усіх об'єктів основних засобів підприємства. Цей рахунок є синтетичним, і для більш точного та зручного обліку він деталізується за субрахунками, що дозволяє виділяти об'єкти за видами та функціональним призначенням:

1. 101 «Земельні ділянки» - відображає вартість земель, що знаходяться у власності або користуванні підприємства. Усі операції щодо придбання, переоцінки чи відчуження землі повинні бути задокументовані та відображені на цьому субрахунку.
2. 103 «Будинки та споруди» - включає інформацію про капітальні будівлі, склади, господарські споруди, офіси тощо. Звертається увага на їхній стан, залишкову вартість і наявність технічної документації.
3. 104 «Машини та обладнання» - фіксуються об'єкти, які використовуються у виробничому процесі, зокрема сільськогосподарське обладнання, зернозбиральні та

рисозбиральні машини. Контролюється їх технічна справність та правильність амортизації.

4. 105 «Транспортні засоби» - містить інформацію про трактори, вантажні автомобілі, комбайни та інший транспорт, що експлуатується у виробничій діяльності підприємства.

5. 106 «Інструменти, прилади та інвентар» - цей субрахунок використовується для обліку дрібного, але значущого обладнання, яке застосовується в обробці, ремонті техніки або обслуговуванні будівель.

6. 109 «Інші основні засоби» - сюди відносяться всі інші необоротні матеріальні активи, які не ввійшли до вищезазначених категорій, але використовуються у господарській діяльності (офісна техніка, меблі).

Під час аналізу реєстрів бухгалтерського обліку комісія перевіряє відповідність даних аналітичного обліку синтетичному, визначає, чи повністю відображено первісну вартість основних засобів, суми зносу, залишкову вартість, а також усі зміни, що відбулися протягом звітного періоду - введення в експлуатацію, переміщення, списання, модернізація чи переоцінка.

Окрема увага приділяється правильності ведення інвентарних карток обліку основних засобів (форма № ОЗ-6), які ведуться по кожному окремому об'єкту, та інвентарних списків основних засобів (форма № ОЗ-9) за попередній рік. Саме вони дозволяють отримати інформацію про рух об'єктів усередині підприємства, зміну місця експлуатації або матеріально відповідальної особи.

Під час перевірки форми № ОЗ-6 члени комісії звертають увагу на:

- повноту заповнення всіх граф;
- актуальність інформації про об'єкт;
- відповідність даних картки інформації з балансового обліку;
- своєчасне відображення змін - ремонти, переоцінки, переміщення, списання.

Під час перевірки форми № ОЗ-9 члени комісії звертають увагу на:

- чи включені до списку всі основні засоби, що знаходяться на підприємстві;
- правильність зазначення інвентарних номерів, назв об'єктів та місця експлуатації;

- відповідність даних інвентарним карткам;
- відображення фактичної наявності основних засобів згідно з інвентаризаційними відомостями.

Наступним етапом внутрішнього контролю основних засобів ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» є перевірка фактичної наявності основних засобів шляхом проведення огляду об'єктів безпосередньо за місцями їх розташування та експлуатації. Цей процес включає кілька послідовних дій:

1. Порівняння з обліковими даними

Комісія отримує з бухгалтерії інвентарні списки основних засобів із зазначенням їхніх інвентарних номерів, первісної вартості, залишкової вартості та місця експлуатації. На підставі цих документів формується перелік об'єктів, що підлягають перевірці.

2. Фізичний огляд об'єктів

Члени комісії особисто оглядають основні засоби на місцях: у виробничих цехах, на складах, у гаражах, на польових ділянках тощо. Кожен об'єкт звіряється з даними інвентарного списку, перевіряється його наявність, технічний стан та відповідність зазначеним характеристикам (тип, модель, розміри, комплектація тощо).

3. Зіставлення з інвентарними номерами

Особлива увага приділяється звірці фактичних інвентарних номерів, закріплених на об'єктах, із номерами, зазначеними в документах. У разі втрати або пошкодження інвентарного номера комісія фіксує це в акті.

Після завершення фактичної перевірки наявності основних засобів на підприємстві, комісія переходить до етапу документального оформлення результатів інвентаризації. Цей етап є важливим, оскільки забезпечує фіксацію виявленої інформації та створює підстави для подальших бухгалтерських записів.

Насамперед, члени комісії складають інвентаризаційні описи основних засобів у яких зазначається повний перелік перевірених об'єктів із вказанням їхніх характеристик: інвентарного номера, назви, місця розташування, первісної вартості,

суми зносу та залишкової вартості. У цьому документі зазначається також фактична наявність об'єкта та його відповідність обліковим даним.

Якщо під час інвентаризації були виявлені розбіжності між фактичними даними та інформацією, зафіксованою в бухгалтерських регістрах, складаються акти про надлишки або нестачі основних засобів. У разі нестачі вказуються обставини її виявлення, можливі причини та відповідальні особи. Надлишки, своєю чергою, відображаються як необліковані активи, які підлягають зарахуванню на баланс підприємства після відповідного рішення керівництва.

Усі складені документи - інвентаризаційні описи, акти розбіжностей, акти приймання підписуються усіма членами комісії, що підтверджує достовірність і правомірність зазначених у них даних. Голова комісії несе відповідальність за повноту та об'єктивність оформлення результатів перевірки.

Після підписання, ці документи передаються до бухгалтерії підприємства. На їх підставі бухгалтерська служба здійснює внесення коригувань у регістри синтетичного та аналітичного обліку: проводиться донарахування або списання вартості основних засобів, змінюється інформація про їхній стан, переоцінюється вартість або уточнюються інші дані.

У процесі здійснення внутрішнього контролю основних засобів на підприємстві ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» було виявлено низку недоліків, які свідчать про необхідність удосконалення окремих аспектів облікової та контрольної системи. Виявлені проблеми стосуються як технічної сторони ведення обліку, так і організаційних моментів, пов'язаних із документальним оформленням операцій щодо основних засобів.

Першим недоліком виявлено випадки несвоєчасного нарахування амортизації на окремі об'єкти основних засобів. Це призвело до незначного викривлення облікових даних, зокрема щодо залишкової вартості активів. Така ситуація може спричинити помилки в оцінці активів підприємства, а також вплинути на правильність формування фінансової звітності, що, у свою чергу, може мати наслідки як для внутрішнього аналізу, так і для зовнішніх користувачів інформації. Рекомендовано посилити контроль за своєчасністю проведення розрахунків

амортизації, шляхом введенням додаткових перевірок перед закриттям звітного періоду.

Другим зауваженням є відсутність належного документального супроводу ремонтів основних засобів. У деяких випадках не оформлювалися акти виконаних робіт, не було підтверджуючих накладних на використані матеріали або внутрішніх наказів на проведення ремонту. Така практика ускладнює перевірку доцільності витрат, а також може створити перешкоди у разі потреби підтвердження витрат перед контролюючими органами. Для вирішення цієї проблеми рекомендовано запровадити обов'язковий порядок документального оформлення ремонтів із чітким розмежуванням між поточним і капітальним ремонтом, складання відповідних актів.

Загалом, попри те, що виявлені недоліки не мали критичного впливу на загальний стан обліку основних засобів, їх усунення є важливою передумовою для підвищення ефективності управління майном підприємства. Систематизація облікових процедур, суворе дотримання нормативних вимог та посилення внутрішнього контролю забезпечать прозорість, достовірність та повноту даних щодо основних засобів, а також сприятимуть прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки до розділу 2

Особливістю бухгалтерського обліку на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» є розробка та впровадження облікової політики, яка включає в себе порядок ведення бухгалтерського обліку, внутрішню звітність, контроль за здійсненням господарських операцій та організацію документообігу. Важливою складовою є використання спеціалізованого програмного забезпечення BAS Бухгалтерія, що дозволяє здійснювати автоматизований облік та забезпечує високий рівень оперативності, достовірності та узгодженості інформації. Таке програмне забезпечення сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, забезпечуючи підприємству можливість досягати високої прозорості та коректності в обліку.

Облік основних засобів ведеться пооб'єктно, що дозволяє точно відслідковувати кожен елемент основних засобів, враховуючи їх фізичний стан, вартість та місце експлуатації. Це дає змогу підприємству контролювати витрати на придбання, виготовлення, модернізацію, а також амортизацію основних засобів. Всі витрати, пов'язані з набуттям основних засобів, відображаються на відповідних рахунках бухгалтерського обліку, що дозволяє зберігати точність облікових записів.

Для нарахування амортизації використовується метод прямолінійного списання, що дозволяє підприємству рівномірно розподіляти амортизаційні витрати протягом усього строку служби основних засобів, забезпечуючи стабільність витрат і прогнозованість.

Крім того, важливим елементом внутрішнього контролю є проведення інвентаризації основних засобів. Це дає змогу не тільки перевірити фактичну наявність і стан активів, а й забезпечити точність відображення інформації в бухгалтерських реєстрах. У випадку виявлення невідповідностей під час інвентаризації здійснюється коригування облікових даних, що сприяє підтриманню високої якості фінансової звітності.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

3.1. Загальна оцінка основних показників діяльності підприємства

Економічний аналіз фінансової звітності підприємства відіграє надзвичайно важливу роль у процесі прийняття управлінських рішень, оцінці фінансового стану та плануванні подальшого розвитку бізнесу. Він дозволяє глибше зрозуміти поточний стан підприємства, визначити сильні та слабкі сторони діяльності, а також виявити внутрішні резерви. Проведемо аналіз основних показників діяльності ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», (табл. 3.1) за даними форм № 1 та № 2.

Таблиця 3.1

Показники діяльності підприємства ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024 р. до 2022 р.		2024 р. до 2023 р.	
				Δ	Тр, %	Δ	Тр, %
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн	38372	67724	103542	65170	269,84	35818	152,89
2. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	33960	48369	46040	12080	135,57	-2329	95,18
3. Прибуток від реалізації продукції, тис. грн	4412	19355	57502	53090	1303,31	38147	297,09
4. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	36407	48554	65384	28977	179,59	16830	134,66
5. Середньооблікова чисельність працівників, чол.	41	38	35	-6	85,37	-3	92,11
6. Фонд оплати праці, тис. грн	3441	4077	5550	2 059	159,84	1423	134,90
7. Матеріальні витрати, тис. грн	18768	27787	37471	18703	199,65	9684	134,85
8. Продуктивність праці 1 працівника, тис. грн	935,90	1782,21	2958,34	2022,44	316,10	1176,13	165,99
9. Середньомісячна заробітна плата 1 працівника, грн	6993,90	8940,79	13214,29	6220,39	188,94	4273,50	147,80
10. Матеріаломісткість продукції, грн	0,49	0,41	0,36	-0,13	73,47	-0,05	87,80
11. Витрати на 1 грн реалізованої продукції, грн	0,89	0,71	0,44	-0,44	50,24	-0,27	62,26
12. Рентабельність реалізованої продукції, %	12,99	40,02	124,90	111,90	961,35	84,88	312,12
13. Чиста рентабельність продажу, %	28,76	25,93	55,26	26,50	192,16	29,33	213,10

Джерело: Розроблено автором

Висновки. З таблиці 3.1 можна побачити, що на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» у 2022 році чистий дохід від реалізації продукції склав 38,4 млн. грн., у 2023 році – 67,8 млн. грн., а у 2024 році – 103,5 млн. грн. Отже, за період з 2022 по 2024 рік дохід виріс на 65,2 млн. грн., або в 2,7 рази, що свідчить про позитивну динаміку реалізації продукції. Темп зростання у 2024 році порівняно з 2023 роком становив 52,9%.

Повна собівартість реалізованої продукції у 2022 році становила 34,0 млн. грн., у 2023 році – 48,4 млн. грн., а у 2024 році – 46,0 млн. грн. Зростання собівартості за аналізований період відбулося на 35,6%, але порівняно з 2023 роком у 2024 році повна собівартість зменшилась на 4,8%. Прибуток від реалізації продукції у 2022 році становив 4,4 млн. грн., у 2023 році – 19,4 млн. грн., а у 2024 році – 57,5 млн. грн., тобто за аналізований період відбулось значне зростання прибутку від реалізації продукції.

Упродовж 2022–2024 років на підприємстві спостерігалось поступове зростання середньомісячної заробітної плати одного працівника. Так, у 2022 році цей показник становив 7,0 тис. грн, у 2023 році - 8,9 тис. грн, а у 2024 році 13,2 тис. грн. Загальне зростання заробітної плати за аналізований трирічний період склало 6,2 тис. грн, що еквівалентно зростанню на 88,9%.

Із зростанням заробітної плати значно покращились і показники продуктивності праці. У 2022 році обсяг продукції, вироблений одним працівником, складав 935,9 тис. грн. У 2023 році продуктивність праці підвищилась до 1,8 млн. грн., а в 2024 році досягла 2,9 млн. грн. Отже, за весь аналізований період зростання продуктивності становило 216,1%. Це свідчить про більш ефективне використання трудових ресурсів, зростання результативності праці та впровадження сучасних методів управління виробництвом.

Щодо рівня рентабельності реалізованої продукції, то у 2022 році він складав 28,8%, у 2023 році дещо знизився до 25,93%, але вже у 2024 році зріс до 124,9%. Це свідчить про значне покращення прибутковості реалізації продукції, ймовірно, за рахунок зниження витрат та вдосконалення виробничих процесів. Таким чином, підприємству вдалося досягти суттєвого зростання рентабельності, що є свідченням високої ефективності господарської діяльності у 2024 році.

Далі варто провести детальний аналіз ефективності використання оборотних активів. Такий аналіз дозволяє з'ясувати, наскільки ефективно використовуються фінансові ресурси, вкладені в поточні активи підприємства, зокрема в запаси, дебіторську заборгованість і грошові кошти. Оцінка цих показників допоможе виявити внутрішні резерви підприємства для прискорення обігу коштів, зниження витрат і підвищення рівня ліквідності. Для здійснення цього аналізу сформуємо таблицю 3.2 на основі даних з форми №1 «Баланс» і форми №2 «Звіт про фінансові результати».

Таблиця 3.2

Аналіз ефективності використання оборотних активів
на ТОВ «РИС БЕССАРБІЇ»

Показники	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення
1	2	3	4
1. Чистий дохід	67724	103542	35818,00
2. Оборотні активи	53468	93908	40440
3. Запаси	33367	60308	26941
4. Дебіторська заборгованість	15449	24589	9140
5. Кредиторська заборгованість	1235	1208	-27
6. Коефіцієнт оборотності активів	1,27	1,10	-0,16
7. Коефіцієнт оборотності запасів	2,03	1,72	-0,31
8. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,38	4,21	-0,17
9. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	54,84	85,71	30,88
10. Термін погашення дебіторської заборгованості (днів)	82,12	85,49	3,37
11. Термін погашення кредиторської заборгованості (днів)	6,56	4,20	-2,36
12. Тривалість обороту запасів (днів)	177,37	209,68	32,31
13. Тривалість обороту оборотних активів (днів)	284,22	326,50	42,28

Джерело: розроблено автором

Висновки. Оборотні активи підприємства у 2023 році здійснили 1,27 оберти, а у 2024 році - 1,10 оберти. Тобто, у 2024 році порівняно з 2023 коефіцієнт оборотності активів зменшився на 0,16.

У 2023 році запаси підприємства здійснили 2,03 оберти, а у 2024 році - 1,72. Отже, коефіцієнт оборотності запасів у 2024 році порівняно з 2023 зменшився на 0,31.

У 2023 році дебіторська заборгованість підприємства здійснила 4,38 обертів, а у 2024 році - 4,21 обертів, тобто коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився на 0,17.

У 2023 році кредиторська заборгованість підприємства здійснила 54,84 обертів, а у 2024 році - 85,71 обертів, тобто коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшився на 30,88.

У 2023 році дебіторська заборгованість погашалася в середньому за 82,1 днів, а у 2024 році - за 85,5 днів. Тобто, у звітному році порівняно з попереднім термін погашення дебіторської заборгованості збільшився на 3,4 дні.

У 2023 році кредиторська заборгованість погашалася в середньому за 6,6 днів, а у 2024 році - за 4,2 дні. Тобто, у звітному році порівняно з попереднім термін погашення кредиторської заборгованості зменшився на 2,4 дні.

У 2023 році оборотні активи оберталися в середньому за 177,4 днів, а у 2024 році - за 209,9 днів. Тобто, у 2024 році порівняно з 2023 тривалість одного обороту запасів збільшилась на 32,2 днів.

У 2023 році запаси оберталися в середньому за 284,2 днів, а у 2024 році - за 326,5 днів. Тобто, у 2024 році порівняно з 2023 тривалість одного обороту запасів збільшилась на 42,3 днів.

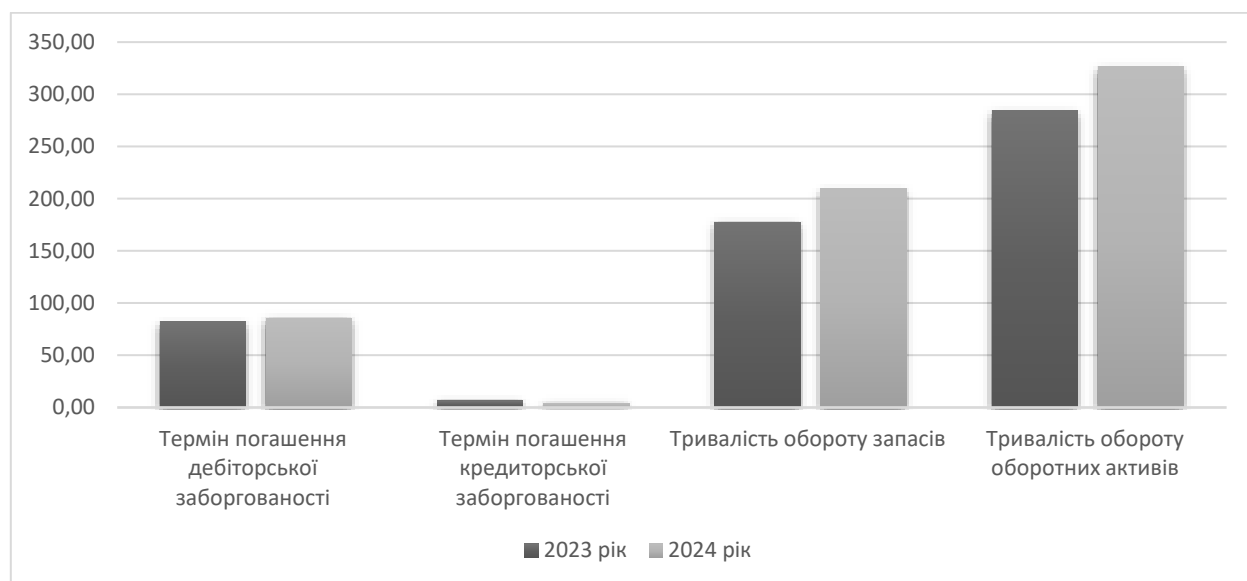

Рис. 3.1. Динаміка ефективності використання оборотних активів
на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» у 2023-2024 р.р., днів

Джерело: Розроблено автором

Далі зробимо аналіз коефіцієнтів ліквідності, який дає змогу визначити рівень фінансової стабільності, виявити потенційні ризики неплатоспроможності та забезпечити прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо управління оборотними активами та борговими зобов'язаннями. Для цього побудуємо таблицю 3.3 та будемо використовувати дані з форми №1 «Баланс»

Таблиця 3.3

Аналіз показників, що характеризують платоспроможність

«ТОВ РИС БЕССАРАБІЇ»

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення за рік
1	2	3	4
1. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($\geq 0,2$)	0,142	0,187	0,045
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності ($\geq 0,8-1$)	0,657	1,148	0,491
3. Коефіцієнт загальної ліквідності (≥ 2)	1,785	3,669	1,884

Джерело: Розроблено автором

Висновки. Аналіз коефіцієнтів ліквідності підприємства свідчить про те, що рівень платоспроможності як у 2023 році, так і у 2024, не відповідають рекомендованому рівню. У 2023 році підприємство за рахунок грошових коштів і їх еквівалентів могло покрити, тобто сплатити 14,2% поточних зобов'язань, а у 2024 році 18,7%. Оскільки показники ліквідності нижче за рекомендовані, то підприємство не є платоспроможним на короткострокову перспективу.

Так, якщо у 2023 році за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів і дебіторської заборгованості підприємство покривало 65,7% поточних зобов'язань, то у 2024 році воно могло покрити поточні зобов'язання і навіть був залишок. Оскільки у 2024 році показник ліквідності вище рекомендованого, то підприємство є платоспроможним на середньострокову перспективу.

У 2023 році підприємство має значення коефіцієнта загальної ліквідності, яке складає 1,78, а у 2024 році – 3,67. Оскільки у 2024 році показник ліквідності вище за рекомендований, то підприємство є платоспроможним на довгострокову перспективу.

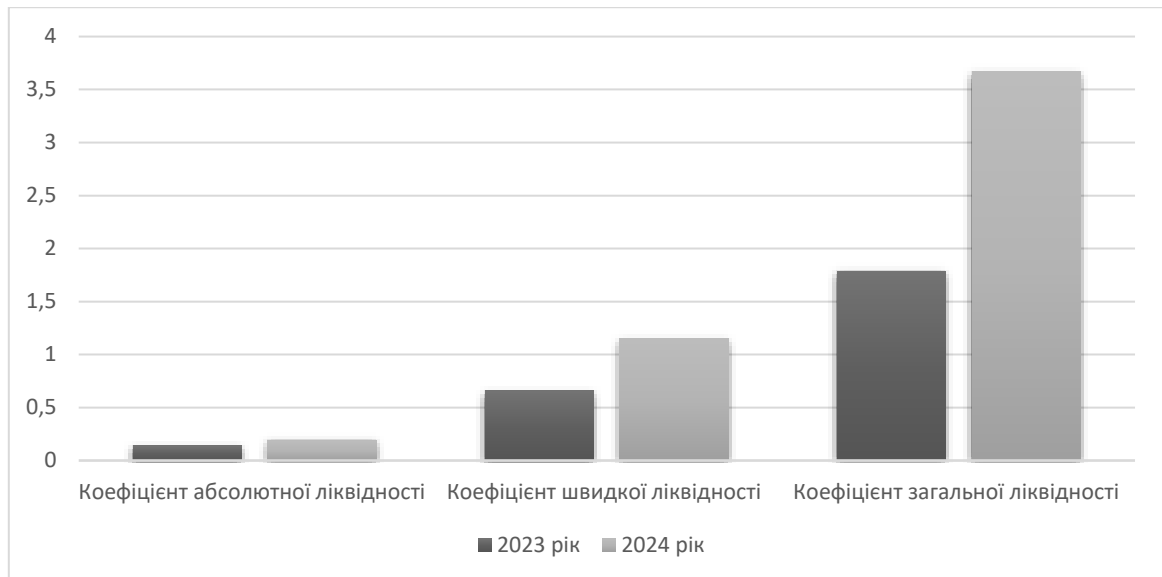

Рис 3.2. Динаміка показників, що характеризують платоспроможність ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» у 2023-2024 р.р.

Джерело: Розроблено автором

Не менш важливим є аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості, аналіз дозволяє оцінити рівень залежності від зовнішніх запозичень, виявити потенційні загрози фінансової нестабільності та прийняти ефективні рішення щодо оптимізації структури капіталу. Для цього створимо таблицю 3.4, для розрахунку використовуються дані з форми №1 «Баланс»

Таблиця 3.4

Аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
Коефіцієнт автономії ($\geq 0,5$)	0,671	0,770	0,099
Коефіцієнт фінансового ризику (≤ 1)	0,491	0,298	-0,193
Коефіцієнт мобільності (зростання)	0,850	1,150	0,300
Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($\geq 0,1$)	0,194	0,396	0,202
Коефіцієнт кредиторської заборгованості (зменшення)	0,041	0,047	0,006

Джерело: Розроблено автором

Висновки. Під час проведення коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості підприємства було встановлено, що за аналізований період коефіцієнт автономії відповідав нормативному значенню, якщо у 2023 році власний капітал складав 67,1% загальної суми джерел фінансування майна, то у 2024 році – 77,0%, що свідчить про

зменшення фінансової залежності підприємства.

Також, аналіз свідчить про зменшення фінансового ризику підприємства, у 2023 році на 1 грн. власного капіталу приходилося 49 коп. позикового капіталу, а у 2024 році 30 коп.

Коефіцієнт мобільності підприємства показує, що у 2023 році на 1 грн. необоротних активів підприємства приходилося 85 коп. оборотних активів, а у 2024 році цей показник збільшився і становив вже 1,15 грн.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, що і в 2023 році, і в 2024 році було достатньо власного капіталу для формування власних оборотних коштів. Так, якщо у 2023 році цей коефіцієнт складав 0,194, то у 2024 році він склав 0,396.

Коефіцієнт кредиторської заборгованості показує, що на підприємстві у 2023 році на 4,1% поточні зобов'язання склалися з кредиторської заборгованості, а у 2024 році на 4,7%.

У процесі проведення коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості підприємства були розглянуті основні показники, що дозволяють оцінити рівень стабільності та залежності від зовнішніх джерел фінансування. Зокрема, коефіцієнт автономії, який відображає частку власного капіталу в загальній структурі джерел фінансування, продемонстрував позитивну динаміку. У 2023 році він становив 67,1%, тобто більше двох третин активів підприємства були профінансовані за рахунок власних коштів. У 2024 році цей показник зріс до 77,0%, що свідчить про посилення фінансової незалежності підприємства та зменшення його залежності від залучених ресурсів.

Разом із тим, було зафіксовано зниження рівня фінансового ризику. Зокрема, у 2023 році на кожен гривню власного капіталу припадало 49 коп. позикового капіталу, тоді як у 2024 році це співвідношення зменшилось до 30 коп. Така тенденція свідчить про скорочення обсягів запозичень і покращення структури капіталу підприємства.

Коефіцієнт мобільності, який відображає співвідношення оборотних активів до необоротних, також вказує на покращення фінансової гнучкості підприємства. У 2023 році на кожен гривню основного капіталу припадало 85 коп. оборотних коштів, що свідчило про певне обмеження ліквідності. Проте вже у 2024 році цей показник сягнув

1,15 грн, що є ознакою зростання платоспроможності підприємства та його здатності швидко реагувати на зміни в ринковому середовищі.

Оцінка маневреності власного капіталу також засвідчила позитивні зміни. У 2023 році коефіцієнт становив 0,194, що свідчило про наявність певного обсягу власних оборотних коштів, здатних забезпечити оперативну діяльність. У 2024 році цей показник зріс до 0,396, що вказує на покращення структури капіталу та зростання обсягів власних ресурсів, які можуть бути швидко спрямовані на поточні потреби підприємства.

У 2023 році кредиторська заборгованість становила 4,1% від усіх поточних зобов'язань підприємства, а у 2024 році цей показник незначно зріс і сягнув 4,7%. Така динаміка вказує на дещо підвищене використання кредиторської заборгованості як джерела фінансування, проте у допустимих межах.

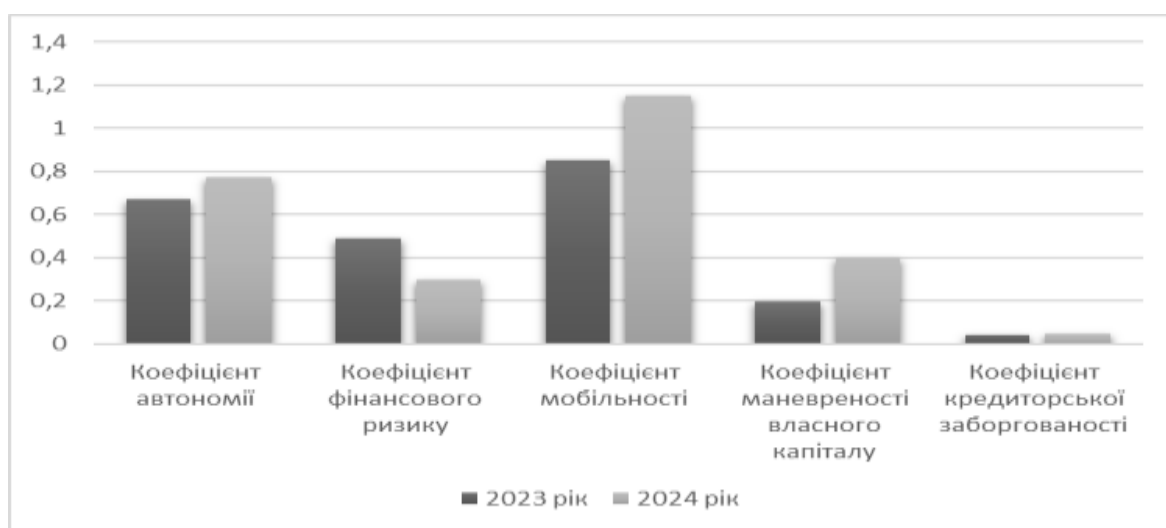

Рис. 3.3. Динаміка показників, що характеризують фінансову стійкість ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» в 2023-2024 р.р.

Джерело: Розроблено автором

Далі проведемо аналіз фінансової стійкості підприємства та визначимо тип його фінансової стійкості, побудувавши таблицю 3.5. Для того, аби побудувати таблицю, використаємо дані з форми №1 «Баланс».

Таблиця 3.5

Аналіз типу фінансової стійкості ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Показники	На кінець 2023 року	На кінець 2024 року
1	2	3
1. Власний капітал, тис. грн.	78033	135253
2. Необоротні активи, тис. грн.	55982	74786
3. Власні оборотні кошти, тис. грн.	22051	60467
4. Довгострокові зобов'язання, тис. грн.	8357	14743
5. Наявність власних і довгострокових джерел покриття запасів, тис. грн.	30408	75210
6. Короткострокові кредити та позики, тис. грн.	28054	17807
7. Загальна сума основних джерел покриття запасів, тис. грн.	58462	93017
8. Запаси, тис. грн.	33367	60308
9. Надлишок, нестача власних оборотних коштів для покриття запасів, тис. грн.	-11316	159
10. Надлишок, нестача власних оборотних коштів та довгострокових зобов'язань для покриття запасів, тис. грн.	-2959	14902
11. Надлишок, нестача основних джерел покриття запасів, тис. грн.	25095	32709
12. Тип фінансової стійкості	0.0.1	1.1.1
13. Запас фінансової стійкості у днях (пок.11 : чиста виручка від реалізації продукції) x 360	133,40	113,72
14. Надлишок (+) або нестача (-) коштів на 1 грн. запасів (11 : 8), грн.	0,75	0,54

Джерело: Розроблено автором

Висновки. Аналіз даних таблиці показав, що в 2023 на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» був нестійкий фінансовий стан, а в 2024 році підприємство мало абсолютну фінансову стійкість. У 2024 році власні оборотні кошти підприємства зросли на 38,4 млн. грн. і склали 60,5 млн. грн. Підприємство змогло покрити запаси за рахунок власних оборотних коштів, надлишок становив 159 тис. грн., що є значно кращим результатом порівняно з 2023 роком, коли нестача складала 11,3 млн. грн.

У 2023 році обсяг довгострокових зобов'язань підприємства становив 8,4 млн грн, а вже у 2024 році цей показник зріс до 14,7 млн грн. Незважаючи на зростання, у 2023 році цього обсягу зобов'язань виявилось недостатньо для покриття дефіциту власних оборотних коштів, внаслідок чого виник загальний брак фінансових ресурсів для покриття запасів на суму 3,0 млн грн. Натомість у 2024 році ситуація змінилася на краще, з'явився надлишок власних оборотних коштів у поєднанні з

довгостроковими зобов'язаннями, яких було достатньо для повного покриття запасів, і навіть утворився резерв у розмірі 14,9 млн грн.

У 2023 році у підприємства було 28,1 млн. грн. короткострокових кредитів і позик, а у 2024 році ця сума зменшилась і склала 17,8 млн. грн., що збільшило загальну суму основних джерел покриття запасів і в 2023 році вона склала 58,5 млн. грн., а в 2024 році – 93,0 млн. грн. Таким чином і в 2023, і в 2024 році був надлишок основних джерел для покриття запасів у сумі 25,1 млн. грн. і 32,7 млн. грн. відповідно.

Розрахунок запасу фінансової стійкості у днях показує, що цей показник зменшився на 19,7 днів у 2024 році і склав 113,7 днів. Надлишок коштів на 1 грн. запасів у 2024 році також зменшився на 0,21 грн і склав 0,54 грн.

Фінансова стійкість значно покращилась на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», підприємству рекомендовано продовжувати дотримуватися сформованих тенденцій стосовно користування власних оборотних та позикових коштів.

3.2. Аналіз ефективності використання основних засобів на підприємстві

Для забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва та підвищення його конкурентоспроможності важливе значення має раціональне використання ресурсного потенціалу підприємств. Однією з необхідних умов цього процесу є формування ефективної системи облікової та аналітичної інформації. В умовах сучасних викликів, коли інвестиції та інновації відіграють ключову роль у зростанні, стратегічне управління економічними та ресурсними можливостями сільськогосподарських підприємств стає надзвичайно важливим.

Однією з ключових складових ресурсного потенціалу підприємства виступають основні засоби, тому їх правильний облік і всебічний аналіз мають важливе значення для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Це дає змогу об'єктивно оцінити рівень забезпеченості підприємства основними засобами, визначити їх технічний стан і ступінь ефективного використання, що безпосередньо впливає на виробничі потужності та зниження собівартості продукції [6].

Аналіз процесу експлуатації основних засобів є важливою складовою управлінського та фінансового аналізу підприємства, оскільки безпосередньо впливає на рівень продуктивності, рентабельності та конкурентоспроможності. Такий аналіз дозволяє виявити недоліки у використанні майнових ресурсів, оптимізувати витрати та підвищити загальну ефективність господарської діяльності. Основними завданнями, які вирішуються в ході аналізу, є:

- Виявлення основних тенденцій розвитку матеріально-технічної бази підприємства.
- Оцінка змін у складі та динаміці основних засобів.
- Вивчення процесів переміщення основних засобів.
- Аналіз характеристик стану основних засобів.
- Оцінка ефективності використання основних засобів.
- Визначення напрямів технічного вдосконалення підприємства
- Виявлення внутрішніх резервів для підвищення ефективності використання основних засобів [7].

На першому етапі аналітичного дослідження доцільно зосередитись на оцінці обсягу та структури основних засобів ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ». У процесі аналізу обчислюються абсолютні значення по кожній групі основних засобів, визначається їхня частка в загальній вартості та простежується динаміка змін. Для цього застосовуються методи горизонтального та вертикального аналізу, які дозволяють оцінити зміни в структурі та обсягах основних засобів. Завдяки цим підходам забезпечується цілісне уявлення про структуру об'єкта дослідження, а використання коефіцієнтного аналізу дає можливість детальніше вивчити взаємозв'язки між його складовими елементами.

Горизонтальний аналіз основних засобів у структурі майна ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» та за їхніми видами узагальнено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Горизонтальний аналіз основних засобів ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»
за 2023-2024 р.р.

Показники	2023 рік	2024 рік	Абсолютне відхилення	Темп зростання, %
1	2	3	4	5
1. Загальна вартість основних засобів, тис. грн.	55982	74786	18804	133,59
1.1. Земельні ділянки, тис. грн.	6682	6736	54	100,81
1.2. Будинки та споруди, тис. грн.	10637	12465	1828	117,19
1.3. Машини та обладнання, тис. грн.	20241	28004	7763	138,35
1.4. Транспортні засоби, тис. грн.	17569	26657	9088	151,73
1.5. Інструменти, приладдя, інвентар, тис. грн.	853	934	81	109,50
2. Необоротні активи всього, тис. грн.	62881	81684	18803	129,90

Джерело: Розроблено автором

Вертикальний аналіз основних засобів у структурі майна ТОВ «БАКАЙАГРО» та за їхніми видами узагальнено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Вертикальний аналіз основних засобів ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»
за 2023-2024 р.р.

Показники	Структура, %		Абсолютне відхилення	Темп зростання, %
	2023 рік	2024 рік		
1	2	3	4	5
1. Всього основних засобів	100,00	100,00	-	-
1.1. Земельні ділянки	11,94	9,01	-2,93	75,46
1.2. Будинки та споруди	19,00	16,67	-2,33	87,72
1.3. Машини та обладнання	36,16	37,45	1,29	103,57
1.4. Транспортні засоби	31,38	35,63	4,25	113,54
1.5. Інструменти, приладдя, інвентар	1,52	1,24	-0,28	81,58
2. Частка основних засобів в загальній вартості необоротних активів	89,03	91,56	2,53	102,84

Джерело: Розроблено автором

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про поступове оновлення основних засобів підприємства. Це підтверджується тим, що темпи зростання вартості основних засобів (133,6%) випереджають темпи зростання загальної вартості необоротних активів (129,9%) на 3,7%. Найбільш вагомими факторами зростання вартості основних засобів стали зростання вартості машин та обладнання на 38,6%, збільшення вартості транспортних засобів на 51,7%. Водночас,

по будинках і спорудах зафіксовано зростання – на рівні 17,9%, інструментів, приладдя та інвентарю на 9,5%, земельних ділянок на 0,81%.

Ці зміни свідчать про акцент підприємства на оновленні активної частини виробничих потужностей, що є позитивним чинником для підвищення продуктивності та ефективності господарської діяльності. Частка основних засобів у загальній структурі активів у 2024 році становила 91,6%, що на 2,5% перевищує показник попереднього року.

Пріоритетною групою в структурі основних засобів, як і раніше, залишаються машини та обладнання, на частку яких припадає 36,2% у 2023 році та 37,2% у 2024 році. Частка транспортних засобів в загальному обсязі основних засобів зросла до 35,6%, порівняно з 2023 роком (31,4%). Частка земельних ділянок в структурі основних засобів зменшилась в 2024 році на 2,9% і склала 9,0%, частка будинків та споруд й інструментів, приладдя та інвентарю також зменшилась у 2024 році та склала 16,7% та 1,2% відповідно.

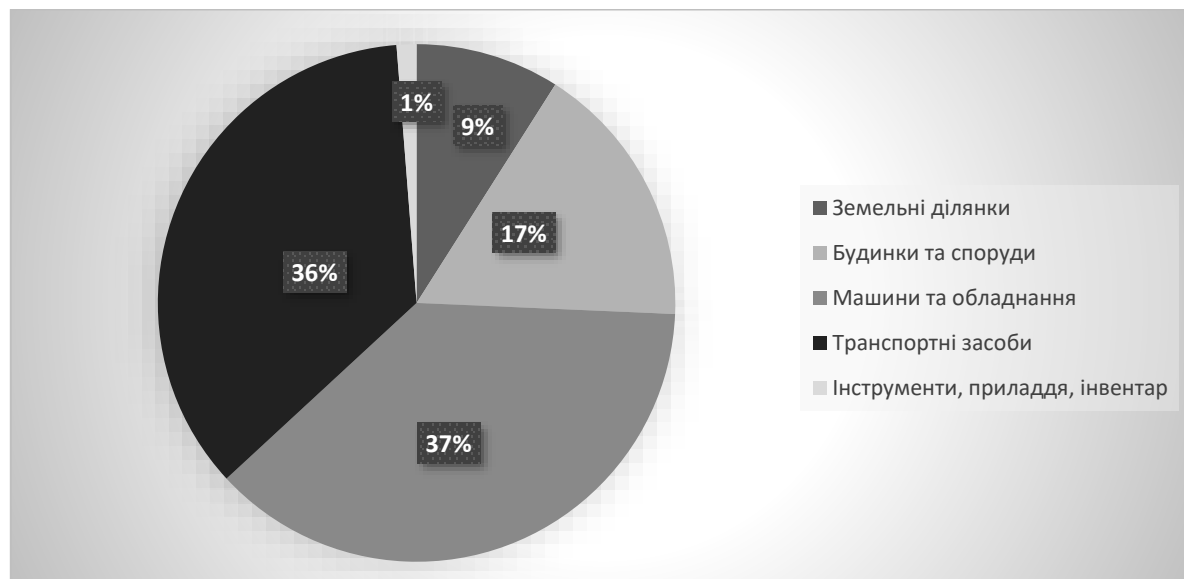

Рис. 3.4. Структура основних засобів на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»
за 2024 рік

Джерело: Розроблено автором

Упродовж аналізованого періоду спостерігається зростання вартості основних засобів у структурі активів ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», що зумовлено переважно

приростом активної частини виробничих потужностей. Це пов'язано з тим, що підприємство самостійно здійснює всі етапи виробництва, включаючи підготовку ґрунту, посів, внесення добрив, захист посівів, збирання врожаю, сушіння, очищення зерна, його зберігання та транспортування під час реалізації. Окрім цього, ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» надає послуги з вирощування зернових культур, охоплюючи всі стадії, а також здійснює здачу в оренду сільськогосподарської техніки.

Проведемо аналіз ефективності використання основних засобів, його проведення дозволяє визначити, наскільки раціонально використовуються матеріально-технічні ресурси, виявити резерви підвищення продуктивності та зниження витрат. Завдяки такому аналізу можна оцінити динаміку показників віддачі основних засобів, рентабельності основних засобів та рівня їх завантаженості. Для розрахунків зробимо таблицю 3.8.

Таблиця 3.8

Аналіз ефективності використання основних засобів
на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Показники	2023 рік	2024 рік	Абсолютний приріст	Темп зростання, %
1	2	3	4	5
1. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	48554	65384	16830	134,66
2. Чистий дохід (виручка від реалізації), тис. грн..	67724	103542	35818	152,89
3. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	17563	57220	39657	325,80
4. Віддача основних засобів, грн.	1,39	1,58	0,19	113,53
5. Рентабельність основних засобів, %	36,17	87,51	51,34	241,94
6. Середньорічна кількість працівників, осіб	38	35	-3	92,11
7. Озброєність працівників основними засобами	1277,74	1868,11	590,38	146,20

Джерело: Розроблено автором

Висновки. У 2023 році ефективність використання основних засобів у виробничому процесі ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» свідчила про те, що на кожну 1 гривню їхньої середньорічної вартості припадало в середньому 1,39 грн чистого доходу від

реалізації продукції. У 2024 році цей показник покращився і становив 1,58 грн, що свідчить про підвищення рівня віддачі основних засобів на 0,19 грн або на 13,5%. Це означає, що кожна гривня, інвестована в основні засоби, принесла підприємству більше доходу, що є позитивним результатом.

У 2023 році на 1 гривню вартості основних засобів припадало 36,2 грн чистого прибутку, тоді як у 2024 році - 87,5 грн. Такий результат свідчить про значне підвищення ефективності використання ресурсів підприємства, що могло бути зумовлено як зростанням обсягів виробництва чи реалізації, так і зниженням витрат або оптимізацією технологічних процесів.

Крім того, важливим показником є рівень технічної озброєності працівників, тобто співвідношення основних засобів до кількості персоналу. У 2023 році на одного працівника припадало в середньому 1277,7 тис. грн середньорічної вартості основних засобів, а в 2024 році цей показник підвищився до 1868,1 тис. грн. Таким чином, відбулося зростання на 590,4 тис. грн або на 46,2%, що свідчить про покращення матеріально-технічного забезпечення праці. Це може сприяти зростанню продуктивності праці та ефективнішому використанню техніки та обладнання.

Динаміка темпів зростання віддачі та рентабельності основних засобів представлена на рисунку 3.5.

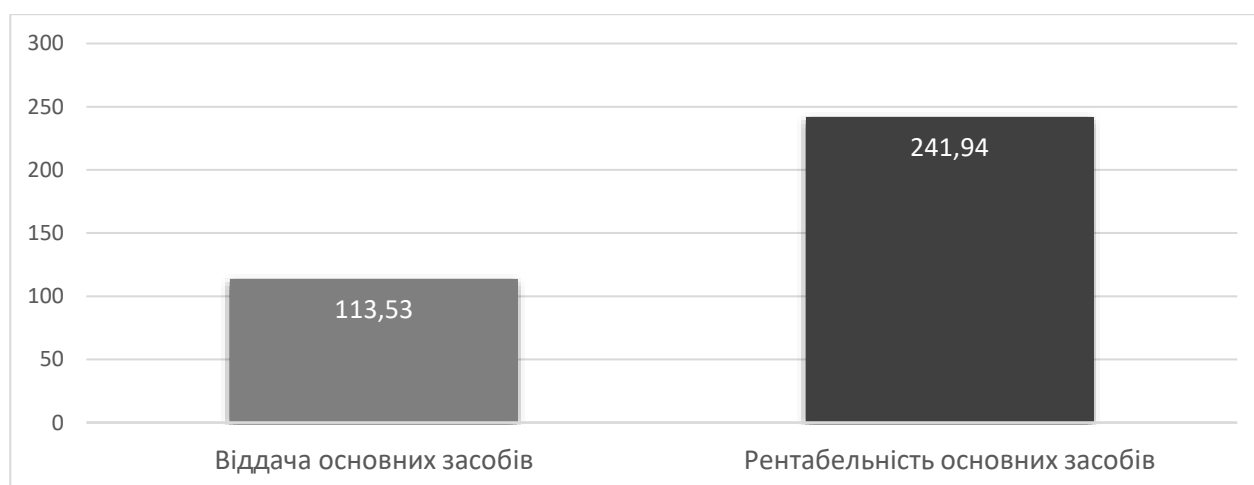

Рис. 3.5. Темп зростання віддачі та рентабельності основних засобів на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» за 2024 рік

Джерело: Розроблено автором

Для оцінки ефективності управління основними засобами доцільно провести аналіз показників зміни їх технічного стану. Такий аналіз дозволяє оцінити рівень показників зносу та придатності основних засобів, які наочно відображають, у якому технічному стані перебуває матеріально-технічна база підприємства. Для цього створимо таблицю 3.9.

Таблиця 3.9.

Аналіз показників зміни технічного стану основних засобів

ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ»

Показники	2023 рік	2024 рік	Відхилення (+,-)
1	2	3	4
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн	65350	85557	20207
2. Знос основних засобів, тис. грн	9368	10771	1403
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	55982	74786	18804
4. Коефіцієнт зношеності (ряд.2 : ряд. 1)	14,34	12,59	-1,75
5. Коефіцієнт придатності (ряд. 3 : ряд.1)	85,66	87,41	1,75
6. Коефіцієнт надходження основних засобів	9,82	10,60	0,78
7. Коефіцієнт вибуття основних засобів	-	-	-

Джерело: Розроблено автором

Висновки. Проведений аналіз технічного стану основних засобів ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» за 2024 рік вказує на наявність позитивних тенденцій їх оновлення та модернізації. Одним із ключових показників, що підтверджує ці зміни, є зростання коефіцієнта надходження основних засобів, який у 2024 році досяг рівня 10,6%. Це значення на 0,8 відсоткового пункту перевищує відповідний показник 2023 року, що свідчить про активізацію інвестиційної діяльності підприємства у напрямі відновлення та розширення своєї матеріально-технічної бази.

Збільшення коефіцієнта надходження означає, що підприємство продовжує цілеспрямовано вкладати фінансові ресурси в оновлення своїх виробничих потужностей. Зокрема, придбання нових машин, обладнання, транспортних засобів чи інших видів основних засобів, що є необхідними для забезпечення ефективної господарської діяльності. Такі дії підприємства свідчать про його стратегічну

орієнтацію на збереження технічної конкурентоспроможності та підвищення продуктивності праці.

Водночас, варто підкреслити, що протягом 2023-2024 років на підприємстві не відбувалось вибуття основних засобів. Це свідчить про стабільність використання наявних активів, відсутність необхідності у списанні застарілого або непридатного обладнання та ефективна експлуатація.

Ще одним позитивним результатом є покращення технічного стану основних засобів. Так, на кінець 2024 року коефіцієнт придатності основних засобів досяг 87,4%, що на 1,8% більше, ніж у 2023 році. Це свідчить про те, що більша частка основних засобів залишається функціонально придатною для використання у виробничому процесі. Одночасно з цим спостерігається зменшення рівня їхнього зносу: коефіцієнт зносу знизився з 14,3% у 2023 році до 12,6% у 2024 році. Така динаміка вказує на підвищення якості основних засобів за рахунок придбання нової техніки (рис. 3.6).

Загалом ці результати свідчать про ефективне управління основними засобами, належне технічне обслуговування, а також стратегічно правильні рішення щодо оновлення та підтримання матеріально-технічної бази підприємства в належному стані.

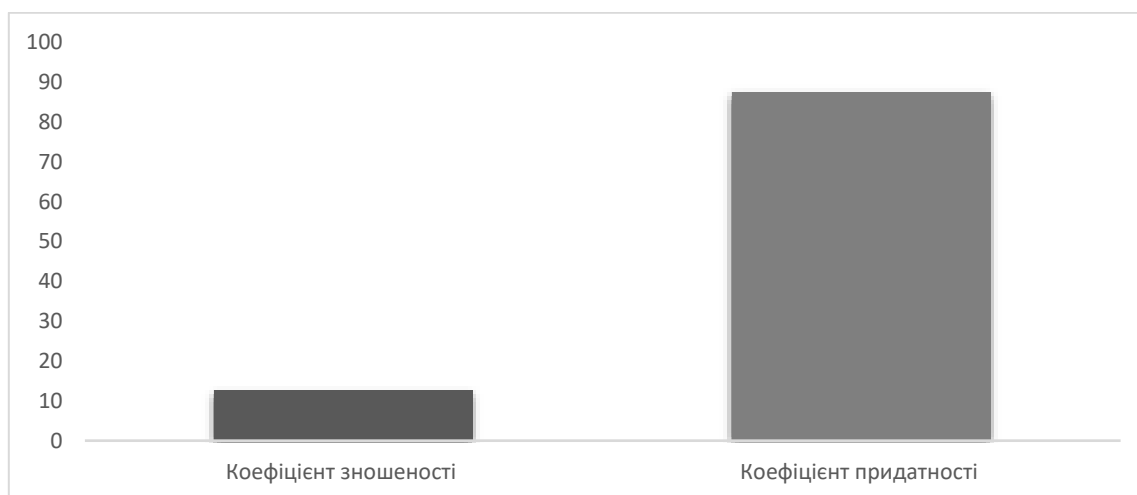

Рис. 3.6. Коефіцієнти зносу та придатності основних засобів на
ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» за 2024 рік

Джерело: Розроблено автором

3.3. Напрями вдосконалення обліку, аналізу та контролю основних засобів

Розробка ефективної облікової політики є ключовим чинником стабільного та прозорого функціонування будь-якого підприємства, незалежно від галузі його діяльності чи розміру. Облікова політика визначає основні підходи, принципи та методи ведення бухгалтерського обліку, що застосовуються для складання фінансової звітності та контролю за господарськими операціями.

Недоліки або прогалини в організації бухгалтерського обліку можуть мати суттєві негативні наслідки. Наприклад, неузгодженість або відсутність чітких правил обліку може призвести до несвоєчасного подання звітності до контролюючих органів, що, у свою чергу, загрожує штрафними санкціями. Крім того, слабка система контролю відкриває можливості для розкрадання матеріальних цінностей, підробки документів або маніпуляцій з обліковими даними. Також може збільшуватись навантаження на бухгалтерську службу, що тягне за собою додаткові фінансові витрати на її утримання. Щоб уникнути таких ризиків, підприємству необхідно сформувати оптимальну облікову політику, яка буде адаптована до його реальних потреб, масштабів і специфіки діяльності [40].

У практиці діяльності багатьох підприємств часто спостерігається недостатньо відповідальний підхід до формування облікової політики. Така ситуація призводить до відхилень у веденні бухгалтерського обліку, що, в свою чергу, може вплинути на достовірність фінансової звітності, порушення законодавчих норм та зниження загальної ефективності управління підприємством.

Проаналізувавши стан формування облікової політики на прикладі підприємства ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», можна виявити низку суттєвих недоліків, які потребують усунення:

- Непослідовність викладення інформації у документах.
- Відсутність структуризації інформації.
- Неповне розкриття елементів облікової політики підприємства.

З метою підвищення якості ведення бухгалтерського обліку на підприємстві та формування дієвої облікової політики щодо основних засобів, доцільно рекомендувати ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» впровадження таких удосконалень:

1. Порядок проведення переоцінки основних засобів.

1.1. Встановити чіткі критерії та періодичність проведення переоцінки, щоб забезпечити актуальність балансової вартості основних засобів і достовірність фінансової звітності.

1.2. Застосовувати сучасні методи оцінки, зокрема ринковий підхід, а також залучати незалежних оцінювачів у випадках значних змін ринкової вартості активів.

1.3. Належним чином документувати результати переоцінки, з відображенням у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності згідно з чинними стандартами.

1.4. Посилити контроль за своєчасністю відображення результатів переоцінки, щоб уникнути викривлення фінансових показників та необґрунтованого нарахування амортизації.

2. Облік витрат по утриманню основних засобів та їх ремонт.

2.1. Забезпечення точного розподілу витрат за напрямками (поточний, капітальний ремонт, обслуговування) з урахуванням їх економічного змісту та впливу на майбутні економічні вигоди.

2.2. Аналітичний облік витрат у розрізі об'єктів основних засобів дозволить формувати оцінку ефективності використання основних засобів та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх модернізації або заміни.

2.3. Упровадження системи планово-нормативного обліку витрат - визначення нормативів витрат на обслуговування та ремонт дозволяє здійснювати порівняльний аналіз фактичних і планових показників, виявляти відхилення, а також здійснювати контроль за дотриманням бюджетних лімітів.

3. Порядок оцінки основних засобів та визначення їх ліквідаційної вартості.

3.1. Уніфікація методичних підходів до первісної та подальшої оцінки, розробка та затвердження внутрішніх нормативів і методик щодо оцінки основних засобів, з урахуванням вимог національних і міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

3.2. Урахування впливу ліквідаційної вартості на амортизаційні нарахування.

На підприємстві ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» облік основних засобів ведеться із застосуванням затверджених форм первинної облікової документації, їх впровадження забезпечує відповідність ведення обліку нормативно-правовим вимогам, а також створює основу для достовірного відображення руху, стану та змін вартості об'єктів основних засобів. Проте в умовах постійного розвитку цифрових технологій та зростаючих вимог до оперативності й точності облікової інформації, актуальним є подальше вдосконалення обліку первинної документації.

Передусім доцільно здійснити повну інтеграцію процесу створення та обробки первинних документів у межах єдиної автоматизованої інформаційної системи підприємства. Це дозволить скоротити часові витрати на формування, погодження та зберігання первинної документації, знизити ймовірність помилок ручного введення та забезпечити швидкий доступ до архівної інформації.

Крім того, доцільно провести уніфікацію процесу заповнення первинної документації шляхом розроблення внутрішніх регламентів та інструкцій, що регулюють порядок оформлення актів приймання-передачі, інвентаризаційних карток та документів на списання. Це сприятиме підвищенню дисципліни облікового персоналу, мінімізації неточностей у відображенні даних, а також забезпечить прозорість та контрольованість операцій з основними засобами.

Також важливим напрямом удосконалення є впровадження системи внутрішнього контролю за правильністю оформлення первинних документів. Регулярні вибіркові перевірки сформованих документів, здійснювані аудитором або відповідальними особами бухгалтерії, дозволять виявляти помилки на ранньому етапі та вчасно їх коригувати. У поєднанні з цифровим документообігом це дозволить підвищити загальний рівень достовірності бухгалтерського обліку.

Не менш важливою є організація якісного зберігання електронних та паперових версій первинних документів. Рекомендується впровадження структурованої електронної архівації з відповідною системою доступу, що гарантуватиме цілісність даних і забезпечить їх збереження протягом встановленого терміну.

На ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» облік основних засобів здійснюється з використанням сучасного автоматизованого програмного забезпечення, що

забезпечує оперативне ведення реєстрів, формування звітності та контроль за рухом активів. Водночас, навіть за умов автоматизації облікових процесів, важливим залишається вдосконалення порядку проведення інвентаризації основних засобів як одного з ключових інструментів контролю за їх фактичною наявністю, технічним станом і ефективністю використання.

З метою підвищення рівня достовірності облікових даних та забезпечення прозорості операцій з основними засобами доцільно переглянути та актуалізувати внутрішню нормативну базу щодо проведення інвентаризацій. Зокрема, слід внести зміни до Положення про інвентаризацію, детально регламентувавши порядок дій інвентаризаційної комісії, періодичність перевірок, порядок оформлення результатів та відповідальність за порушення встановлених процедур.

Необхідно також посилити функціональний контроль за технічним станом об'єктів, що інвентаризуються. Це особливо актуально для сільськогосподарських машин, насосного обладнання, транспортних засобів і об'єктів інфраструктури, які мають високу інтенсивність експлуатації та знос.

Завдяки автоматизації обліку на підприємстві вже створено електронну базу основних засобів, що значно спрощує процедуру інвентаризації. Проте подальше вдосконалення може бути реалізовано через інтеграцію функцій сканування штрих-кодів або використання RFID-технологій для точного та швидкого звірення фактичної наявності активів із даними облікової системи.

Крім того, за результатами інвентаризації доцільно запровадити практику складання узагальнюючих аналітичних звітів, у яких відображатимуться виявлені розбіжності, проблемні активи, пропозиції щодо їх подальшого використання або вибуття. Такі звіти мають стати інструментом управлінських рішень щодо оновлення матеріально-технічної бази підприємства, планування витрат на ремонти, модернізацію або інвестиції в нові об'єкти.

Важливим напрямом удосконалення також є підвищення обізнаності відповідальних осіб щодо процедур інвентаризації та вимог облікової політики. Проведення внутрішнього навчання для членів інвентаризаційних комісій дозволить уніфікувати підходи до оцінки активів і уникнути формального підходу до процесу.

Висновки до розділу 3

У результаті проведеного аналізу фінансово-господарської діяльності ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» за 2023-2024 роки можна зробити висновок про наявність як позитивних зрушень, так і окремих проблемних моментів у сфері управління активами та платоспроможності підприємства. Зокрема, динаміка оборотності оборотних активів, запасів та дебіторської заборгованості свідчить про певне зниження ефективності їх використання у 2024 році порівняно з 2023 роком, що підтверджується зменшенням відповідних коефіцієнтів оборотності та збільшенням тривалості одного обороту. Зменшення оборотності оборотних активів на 0,16 оборотів, запасів - на 0,31, а дебіторської заборгованості - на 0,17 вказує на уповільнення обороту ресурсів, що може негативно вплинути на ліквідність і фінансову гнучкість підприємства. Разом з тим, спостерігається суттєве покращення показників кредиторської заборгованості, яка стала обертатися частіше (зростання на 30,88 оборотів), а середній строк її погашення зменшився на 2,4 дні, що свідчить про підвищення ділової активності та гнучкості у розрахунках з постачальниками. Аналіз ліквідності підприємства засвідчив, що короткострокова платоспроможність залишається на недостатньому рівні, хоча деяке покращення відбулося: покриття поточних зобов'язань грошовими коштами зросло з 14,2% до 18,7%.

У свою чергу, середньострокова ліквідність значно покращилася, що дозволяє підприємству своєчасно виконувати зобов'язання завдяки достатньому рівню дебіторської заборгованості. Довгострокова платоспроможність є на високому рівні: загальний коефіцієнт ліквідності у 2024 році склав 3,67 проти 1,78 у 2023 році.

Структурні зрушення в основних засобах свідчать про стратегічний курс підприємства на оновлення активної частини виробничого потенціалу.

Темпи зростання вартості основних засобів випереджають загальну динаміку зростання необоротних активів, зокрема, найбільше зросла вартість машин та обладнання, а також транспортних засобів.

Водночас зменшилася частка будівель, споруд, інструментів та земельних ділянок. Частка основних засобів у загальній структурі активів зросла до 91,6%, що є

ознакою капіталомісткості діяльності. Ефективність використання основних засобів суттєво зросла, що підтверджується зростанням фондівіддачі з 1,39 до 1,58 грн на кожен вкладену гривню, а також підвищенням прибутковості – з 36,2 грн до 87,5 грн чистого прибутку на одиницю вартості основних засобів. Збільшення технічної озброєності праці на 46,2% свідчить про якісне покращення матеріально-технічної бази, що має позитивний вплив на продуктивність персоналу.

Крім того, покращився технічний стан основних засобів: зросли коефіцієнти придатності (до 87,4%) і надходження (до 10,6%), водночас зменшився рівень зносу до 12,6%, що свідчить про активне оновлення технічного парку та спрямованість на підвищення ефективності виробничих процесів.

Відсутність вибуття основних засобів протягом двох років підтверджує стабільність їх експлуатації та якісну модернізацію.

Загалом, незважаючи на деякі негативні аспекти в оборотності активів і короткостроковій ліквідності, діяльність ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» у 2024 році характеризується позитивною динамікою в оновленні виробничих потужностей, підвищенні ефективності використання ресурсів та зміцненні фінансової стійкості на середньо- і довгострокову перспективу.

ВИСНОВКИ

У процесі написання кваліфікаційної роботи було досліджено систему бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю основних засобів на ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ», а також проведено ґрунтовний аналіз ефективності їх використання в діяльності підприємства. Основні засоби, як одна з ключових складових активів будь-якого суб'єкта господарювання, відіграють провідну роль у забезпеченні стабільного функціонування та розвитку виробничої діяльності.

У ході дослідження було встановлено, що ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» володіє значним обсягом основних засобів, які формують матеріально-технічну базу підприємства. Основні засоби забезпечують здійснення сільськогосподарського та переробного виробництва, і саме від рівня їх технічного стану, структури та ефективності використання залежить продуктивність праці, собівартість продукції, прибутковість підприємства та його конкурентоспроможність.

У теоретичній частині дипломної роботи було розглянуто економічну сутність, класифікацію та оцінку основних засобів відповідно до чинного законодавства України. Зокрема, досліджено нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку основних засобів, включаючи Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та інші нормативні документи.

Особливу увагу було приділено організації первинного обліку основних засобів на підприємстві. Було встановлено, що ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» здійснює належне документальне оформлення операцій, пов'язаних із надходженням, внутрішнім переміщенням та вибуттям основних засобів. Облік ведеться із застосуванням затверджених форм первинних документів: Актів приймання-передачі, Інвентарних карток, Актів списання, тощо. Це забезпечує юридичну та інформаційну достовірність у бухгалтерському відображенні руху основних засобів.

На основі аналізу синтетичного та аналітичного обліку було встановлено, що підприємство використовує План рахунків бухгалтерського обліку, зокрема рахунок 10 «Основні засоби» та рахунок 15 «Капітальні інвестиції» для відображення

придбання, модернізації, списання об'єктів. Всі операції відображаються відповідно до вимог нормативних документів, а також із урахуванням автоматизованої системи обліку.

У роботі було приділено увагу методам амортизації, які застосовуються на підприємстві. ТОВ «РИС БЕССАРБІЇ» використовує прямолінійний метод амортизації, що забезпечує рівномірний розподіл вартості об'єкта протягом усього строку його служби. Амортизація обґрунтовано включається до витрат діяльності, що дозволяє підприємству планувати капітальні інвестиції на майбутнє з урахуванням поступового зносу майна.

На ТОВ «РИС БЕССАРАБІЇ» упродовж 2023-2024 років відбулося суттєве зростання фінансових результатів діяльності, зокрема показника чистого прибутку, що є ключовим критерієм ефективності роботи підприємства. У 2023 році підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 17,6 млн грн. У 2024 році фінансові результати підприємства значно покращились, чистий прибуток зріс до 57,2 млн грн., що на 39,6 млн грн більше порівняно з попереднім роком. Такий суттєвий приріст свідчить про значне підвищення ефективності управління витратами, вдосконалення виробничих процесів, зростання обсягів реалізації продукції. Цей показник також відображає збільшення частки прибутку в структурі доходів: якщо у 2023 році чистий прибуток складав близько 26% від чистого доходу, то вже у 2024 році - майже 55%. Це означає, що підприємство стало збільшувати дохід на одиницю продукції.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів підприємства продемонстрував позитивну динаміку: у 2024 році зросла віддача та прибутковість основних засобів, а також рівень технічної озброєності працівників. Це свідчить про підвищення ефективності господарювання, раціональне використання активів, а також про інвестиційну політику, спрямовану на модернізацію виробничих потужностей.

Здійснено також аналіз технічного стану основних засобів підприємства. Коефіцієнт оновлення в 2024 році продемонстрував тенденцію до зростання, що свідчить про прагнення підприємства зменшити частку зношених активів та

інвестувати у нову техніку та обладнання. Позитивною є й структура основних засобів, де значну частку становить техніка, безпосередньо задіяна у виробничому процесі.

Дослідження показало, що ТОВ «РИС БЕССАРБІЇ» забезпечує системний контроль за збереженням, ефективним використанням та станом основних засобів. Регулярні інвентаризації, внутрішні перевірки, а також чітко визначені відповідальні особи за збереження майна забезпечують високий рівень організації контролю на всіх етапах руху основних засобів.

Проте в процесі аналізу були виявлені й окремі недоліки, серед яких: несвоєчасне нарахування амортизації на окремі об'єкти основних засобів, відсутність належного документального супроводу ремонтів основних засобів..

У зв'язку з цим, в роботі були запропоновані напрями вдосконалення обліку і контролю основних засобів на підприємстві, зокрема рекомендовано:

- посилити контроль за своєчасністю проведення розрахунків амортизації, шляхом введенням додаткових перевірок перед закриттям звітного періоду;
- запровадити обов'язковий порядок документального оформлення ремонтів із чітким розмежуванням між поточним і капітальним ремонтом, складання відповідних актів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова, В., Чайка, Т., Коротких, Н. Економіка підприємства: ефективне використання основних засобів. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (3), 2021. С. 27–31.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник. Житомир: ПП "Рута", 2001. С. 220.
3. Вибуття основних засобів. МОГОЛ АЛЬФА. Юридична компанія. URL: <https://www.clipr.cc/v9JbQ> (дата звернення: 25.03.2025)
4. Водоп'янова О. Списання основних засобів. «Дебет-Кредит». 2020. URL: <https://online.dtki.ua/2020/43/61167> (дата звернення: 25.03.2025)
5. Вороная Н., Нестеренко М., Чернишова Н. Облік надходження основних засобів. Податки & бухоблік, № 85, 2020. *iFactor*. URL: <https://www.clipr.cc/pyML1> (дата звернення: 15.03.2025)
6. Вороная Н., Нестеренко М., Чернишова Н. Облік надходження основних засобів. Податки & бухоблік, № 85, 2020. *iFactor*. URL: <https://www.clipr.cc/pyML1> (дата звернення: 15.03.2025)
7. Дробязко С. І., Конопля М. О. Організація і методика обліку основних засобів підприємства та аналіз ефективності їх використання. *Вісник* №3 (24), 2019
8. Єгорова Ю. Внесення майна до статутного фонду ТОВ. *Дебет-Кредит*. URL: <https://online.dtki.ua/2017/40/59782> (дата звернення: 24.03.2025)
9. Класифікація основних засобів. URL: <https://faktoria-group.com.ua/uk/buxgalterski-poslugi/klasifikaciya-osnovnix-zasobiv.html> (дата звернення: 16.03.2025)
10. Класифікація основних засобів - МОГОЛ АЛЬФА. Юридична компанія. URL: <https://www.clipr.cc/fNJQ9> (дата звернення: 16.03.2025)
11. Крупка Д. Я., Задорожний З. В., Денчук П. Н., Починок Н. В., Романів Р. В. Фінансовий облік. 2023, Тернопіль. С. 487
12. Кухта К. О. Класифікація основних засобів як важлива передумова їх обліку та аналізу. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід* № 21, 2021. С. 106-111

13. Лебедик А. Як обліковувати ОЗ, які підприємство отримало безплатно, в обмін та як внесок до статутного капіталу. Головбух. 2021 (дата звернення: 24.03.2025)

14. Максименко І. Я., Шутак Е. В. Зовнішньоекономічна діяльність бізнес структур: особливості обліку придбання основних засобів за іноземну валюту. *Ефективна економіка*. 2020. №11.

15. Матвеева В. Амортизація-2023. Бюджетна бухгалтерія, № 45. Грудень, 2023. Factor. *iFactor*. URL: <https://www.clipr.cc/tdY0F> (дата звернення: 29.05.2025)

16. Методи нарахування амортизації основних засобів. *Uteka.ua*. 2022. URL: <https://www.clipr.cc/6xcDy> (дата звернення: 28.03.2025)

17. Методи нарахування амортизації основних засобів/нематеріальних активів. *Uteka – сайт для бухгалтерів, податкових консультантів та аудиторів в Україні*. 2022. URL: <https://www.clipr.cc/aSa6F> (дата звернення: 29.03.2025)

18. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012. URL: <https://www.clipr.cc/SxNb3> (дата звернення: 14.03.2025)

19. Міщенко К. Бухгалтерський облік основних засобів: від придбання до вибуття. Factor.ua, 2023. URL: <https://www.clipr.cc/b1JFv> (дата звернення: 26.03.2025)

20. Міщенко К. Глава 6. Облік основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та інвестиційної нерухомості (частина 1) URL: <https://www.clipr.cc/zr8VR> (дата звернення: 19.03.2025)

21. Наказ Міністерства статистики України № 352 від 29.12.1995 р. "Про затвердження типових форм первинного обліку". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0352202-95/ed19951229#Text> (дата звернення: 22.03.2025)

22. Неміш Ю. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. Т. 5. № 3–4. С. 181–187

23. "Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність". *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03#Text> (дата звернення: 25.03.2025)

24. Облік надходження основних засобів. Factor Про Податки та Бухоблік. 2022. URL: <https://i.factor.ua/ukr/law-178/section-716/article-32794/>. (дата звернення: 22.03.2025)
25. Облік надходження основних засобів на підприємство. Податки & бухоблік. iFactor. URL: <https://www.clipr.cc/N09Kc> (дата звернення: 23.03.2025)
26. Онищенко В. Амортизація основних засобів: порядок нарахування, бухоблік. Головбух. 2025. URL: <https://www.clipr.cc/0gxGg> (дата звернення: 28.03.2025)
27. Онищенко В. Класифікація основних засобів 2024. Головбух. URL: <https://www.clipr.cc/dR4jt> (дата звернення: 16.03.2025)
28. Онищенко В. Списання основних засобів. Головбух. 2025. URL: <https://www.clipr.cc/xg4KP> (дата звернення: 26.03.2025)
29. Опендатабот. Сервіс перевірки контрагентів. URL: <https://opendatabot.ua/c/36837333> (дата звернення: 04.04.2025)
30. Оцінка основних засобів. Головбух. URL: <https://www.clipr.cc/QXqt1> (дата звернення: 17.03.2025)
31. Ошурков С. Кумулятивний метод нарахування амортизації. Бухоблік. URL: <https://www.clipr.cc/d7HJ8> (дата звернення: 28.03.2025)
32. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 14.03.2025)
33. Поточний ремонт основних засобів. AVS. Сервіс експертної підтримки бухгалтера. 2025. URL: <https://avstudy.com.ua/potochnij-remont-osnovnih-zasobiv/> (дата звернення: 26.03.2025)
34. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV: зі змінами і доповненнями від 19.07.2022 № 2435-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.03.2025)
35. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 24.03.2025)

36. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 14.03.2025)

37. Радіонова Н. Й. Михайлюк О. В. Організація внутрішньогосподарського контролю основних засобів на підприємствах України. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука», № 14(54), 2018. С. 37-39.

38. Степаненко В. О. Організація внутрішнього контролю операцій з основними засобами. *Економіка та суспільство*, випуск № 51. 2023

39. Царевська Т. Надходження основних засобів на підприємство. Factor.ua, 2019. URL: <https://www.clipr.cc/2sGGj> (дата звернення: 23.03.2025)

40. Чижевська Л.В., Поліщук І.Р., Сарган С.С. Облікова політика як інструмент управління фінансовими результатами підприємства. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Випуск 3 (53), 2022. С 34-40

41. BAS. Безкоштовний помічник бухгалтера. Інформаційна система ІТС. URL: <https://its.bas-soft.eu/db/accnoteu#content:400:hdoc:issogl2.01> (дата звернення: 18.03.2025)

ДОДАТКИ

Додаток Б

2. Звіт про фінансові результати
за 2024 р.

Форма № 2- м		Код за ДКУД		1801007
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	103542.0	67724.2	
Інші операційні доходи	2120	29.2	37.9	
Інші доходи	2240	5548.5	2995.0	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	109119.7	70757.1	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(40279.2)	(45674.3)	
Інші операційні витрати	2180	(4880.2)	(2747.7)	
Інші витрати	2270	(6740.7)	(4771.8)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(51900.1)	(53193.8)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	57219.6	17563.3	
Податок на прибуток	2300	()	()	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	57219.6	17563.3	

Керівник

(підпис)

ОБРАЗЕНКО ОЛЕГ АНАТОЛІЙОВИЧ

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

ШАВЛОВСЬКА СВИТЛАНА ОЛЕКСАНДРІВНА

(ініціали, прізвище)

¹ Кодифікатора адміністративно- територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Додаток В

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "РИС БЕССАРАБІ"						Типова форма № ОЗ-1				
підприємство, організація						Затверджена наказом Міністерства України від 29 грудня 1995 р. № 352				
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 36837333						Код за УКУД _____				
						Затверджую _____				
						" ____ " _____ 20__ р.				
Акт										
приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів										
						Номер документа	Дата складання	Код особи, яка відповідає за збереження основних засобів	Код виду операції	
						РБ00-000049	30.11.2024	0000000123	Введення в експлуатацію	
Здавач	Одержувач	Дебет		Кредит		Первісна	Шифр	Код		
Цех, відділ, дільниця, лінія		рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку	рахунок, субрахунок	код аналітичного обліку	(балансова) вартість, грн	інвентарний заводський	рахунок та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)	норми амортизаційних відрахувань	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 11	
	Мех Майстерня РБ	105		1521		9 088 479,17	00-000440	8GPRB093049		
Норми амортизаційних відрахувань		Поправочний коефіцієнт	Устаткування		Сума амортизації (знос) за даними переоцінки на ____ 20__ р. або за документами придбання		Рік випуску (побудови)	Дата введення в експлуатацію (місяць, рік)	Номер паспорта	
на повне відновлення	на капітальний ремонт		вид	код						
12	13	14	15	16	17		18	19	20	
							30.11.2024	30.11.2024	41911ВН	
На підставі наказу, розпорядження										
від " ____ " _____ 20__ р. У _____										
Проведений огляд		Трактор колісний Massey Ferguson MF 8737S, 2024 р.в. найменування об'єкта								
що приймається (передається) в експлуатацію від _____										
У момент приймання (передачі) об'єкт знаходиться в _____										
місцезнаходження об'єкта										
Коротка характеристика об'єкта _____										

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "РИС
БЕССАРАБІ", код за ЄДРПОУ 36837333, ІПН 368373315162,
68354, Одеська обл., Ізмаїльський р-н, с. Піски, Портівний, 20,
тел.: 0967267574

(додаток)
Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ 36837333

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства Фінансів України
17 червня 2015 № 572

ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНИЙ ОПИС

необоротних активів

(основні засоби, нематеріальні активи¹, інші необоротні матеріальні активи, капітальні інвестиції)

20 березня 2025 р.

(дата складання)

На підставі розпорядчого документа від 19.03.25 № 25/19 виконано зняття фактичних залишків основних
засобів, нематеріальних активів, інших необоротних матеріальних активів, капітальних інвестицій (необхідне підкреслити),
які обліковуються на субрахунок(ах) 104 та зберігаються *Пашинки та Обєднанье*
(номер та назва) (місця/максимум)

станом на 20 березня 2025 р.

Розписка

До початку проведення інвентаризації всі видаткові та прибуткові документи на необоротні активи здано в бухгалтерську службу і всі
необоротні активи, що надійшли на мою відповідальність, оприбутковано, а ті, що вибули, списано.

Матеріально відповідальна особа:

Головний інженер

(підпис)

[Підпис]
(підпис)

В.М.Чумаченко

(підпис, прізвище)

Інвентаризація розпочата 20.03.2025
закінчена 20.03.2025

¹ Для оформлення інвентаризації об'єктів права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів застосовується типової форми № ІН-4 «Інвентаризаційний опис об'єктів
права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів», затверджено наказом Міністерства Фінансів України від 22 листопада 2004 року № 732, зареєстрованим у Міністерстві
Юстиції України 14 грудня 2004 року за № 1590/10175

² Склад (номер), його (їх) фактичне місцезнаходження

При інвентаризації встановлено таке:

№ з/п	Найменування, специфікація та призначення об'єкта	На дату інвентаризації (бухгалтерська) чи дата складання (конкретне в експлуатації) та розгляду	Номер				Одиниці виміру	Відомості про наявність			Відомості про прибуття	За даними бухгалтерського обліку						Інші відомості
			інвентаризації / номер інвентаризації	авансовий	поступає	у		кількість	період (періодичність)	вартість		кількість	залишок (залишок)	вартість	кількість	вартість	кількість	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
1	Асфальт для покриття вулиці	30.04.2010	1				шт	1		25 000		1	25 000	24 955.99	0.01	94		
2	Борозна діалова модульна тротуарна БДМ	31.05.2010	3				шт	1		307 000		1	307 000	206 305.99	0.01	94		
3	Діалова тротуарна	30.10.2010	45				шт	1		5 000		1	5 000	2 999.99	0.01	94		
4	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	15				шт	1		8 199.52		1	8 199.52	8 199.52	0.01	94		
5	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	98				шт	1		8 199.52		1	8 199.52	8 199.52	0.01	94		
6	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	98				шт	1		450 190.08		1	450 190.08	188 712.07	124 454.12	120		
7	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		388 969.67		1	388 969.67	169 977.02	409 293.85	120		
8	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		588 969.67		1	588 969.67	169 977.02	409 293.85	120		
9	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		977 166.95		1	977 166.95	255 576.1	778 585.16	120		
10	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		83 011.44		1	83 011.44	83 011.44	0.01	94		
11	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		5 320		1	5 320	5 320.00	0.01	94		
12	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		127 000		1	127 000	126 999.99	0.01	94		
13	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		34 040		1	34 040	34 039.99	0.01	94		
14	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		1 918 422.47		1	1 918 422.47	1 714 005.74	204 416.73	84		
15	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		40 660		1	40 660	40 659.99	0.01	94		
16	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		7 202.54		1	7 202.54	7 202.54	0.01	94		
17	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		6 131 856.35		1	6 131 856.35	1 841 795.95	4 186 103.17	120		
18	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		5 612 806.67		1	5 612 806.67	1 262 049.94	4 348 816.73	120		
19	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		40 000		1	40 000	39 999.99	0.01	94		
20	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		28 000		1	28 000	18 128.76	13 371.24	94		
21	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		21 900		1	21 900	21 899.99	0.01	94		
22	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		20 500		1	20 500	20 499.99	0.01	94		
23	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		34 500		1	34 500	34 500.00	0.01	94		
24	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		24 196.67		1	24 196.67	11 795.71	12 371.24	94		
25	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		24 196.67		1	24 196.67	11 795.71	12 371.24	94		
26	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		13 851.04		1	13 851.04	13 851.04	0.01	94		
27	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		22 800		1	22 800	17 702.02	4 896.98	120		
28	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		22 800		1	22 800	17 702.02	4 896.98	120		
29	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		22 800		1	22 800	17 702.02	4 896.98	120		
30	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		167 977.71		1	167 977.71	167 977.71	0.01	94		
31	Жука МВУ Р-5.1 залізниця	31.08.2010	130				шт	1		167 977.71		1	167 977.71	167 977.71	0.01	94		

Додаток Д

Залишки і обороти ОЗ									
Параметри:	Дата початку: 01.01.2025								
	Дата закінчення: 01.01.2025								
	Рахунок:								
Відбір:	Організація Дорівнює "РИС БЕССАРАБІІ ТОВ"								
Організація					Сальдо на початок періоду				
Рахунок					Первісна вартість(оборот)	Поточна вартість(поч.)	Амортизація (поч.)	Залишкова вартість(поч.)	
Підрозділ									
МВО									
Основний засіб				Інвентарний номер					
Регістратор									
РИС БЕССАРАБІІ ТОВ					77 357 930,34	85 556 687,18	10 760 384,9	74 796 302,28	
101					6 461 373,45	6 735 623,45		6 735 623,45	
103					5 493 925,46	12 564 198,42	99 464,54	12 464 733,88	
104					36 231 240,81	36 231 240,81	8 227 017,35	28 004 223,46	
105					28 057 332,98	28 911 566,86	2 254 541	26 657 025,86	
106					1 114 057,64	1 114 057,64	179 362,01	934 695,63	
Разом					77 357 930,34	85 556 687,18	10 760 384,9	74 796 302,28	